ذاكـــــرات إقـــــرث
זוכרות את אִקְרִת׳
Remembering Iqrit

بحث وتحرير:
عمر اغبارية، رنين جريس،
وجمعية أهالي إقرث

الغلاف الأمامي:
إقرث 2010: كنيسة، دمار وأبقار الجيران اليهود.
تصوير عمر إغبارية.

الغلاف الخلفي:
صورة وكلمة من كتاب أريئله أزولاي،
عنف مؤسس 1947- 1950، رسلينج، تل أبيب، 2009.

تصميم:
محمود ياسين

طباعة:
مطبعة الرسالة – بيت حنينا، القدس

إصدار:
جمعية «زوخروت»
هاتف: 6953155 – 03
فاكس: 6953154 – 03
Zochrot
Ibn Gvirol 61
Tel Aviv Jaffa 64362

מחקר ועריכה:
עמר אע׳באריה, רנין ג׳ריס,
ועמותת קהילת אקרת׳

שער קדמי:
אקרת׳ 2010: כנסייה, הרס ובקר השכנים היהודיים.
צילם עמר אע׳באריה.

שער אחורי:
תמונה וטקסט מתוך: אריאלה אזולאי,
אלימות מכוננת 1947- 1950, רסלינג, תל אביב, 2009.
עזרה בהגהה: איתן ברונשטין, תומר גרדי

עיצוב:
מחמוד יאסין

הדפסה:
דפוס אלרסאלה, בית חנינא, י-ם

הפקה:
עמותת זוכרות (ע״ר 580389526)
אבן גבירול 61
ת״א יפו 64362
טל׳ 6953155 - 03
פקס 6953154 - 03

تحية وشكر خاص
إلى لاجئات ولاجئي إقرث
الذين سمحوا لنا بدخول قريتهم،
ولجمعية أهالي إقرث على المساعدة
بتحضير هذا الكتيب
وتنظيم الجولة في القرية

תודה מיוחדת והערכה
לפליטות ופליטי אִקְרִת׳
שהרשו לנו להיכנס לכפרם,
ולעמותת קהילת אקרת׳ על הסיוע
בהכנת חוברת זו וארגון הסיור בכפר

This booklet is published thanks to the support of the Mennonite Central Committee

تشرين الأول - October - אוקטובר
2010

© All rights reserved to those who were expelled from their homes

Iqrit 1937   אִקְרִת' 1937   اقرث 1937

הקדמה

הדגל הלבן לא הועיל. הדרך המנומסת וקבלת הפנים לה זכה הכובש הטרי מצידם של תושבי אקרת׳ לא סייעו להם להישאר בכפרם ולחיות את חייהם הטבעיים מבלי שיזיקו לאיש ומבלי שאיש יפגע בהם. אקרת׳ נכבש חמשה חודשים אחרי הקמת מדינת ישראל, ע״פ תכנית החלוקה הוא היה אמור להיות במדינה הערבית והכפר נכנע ללא קרב. עובדות אלו לא מנעו את כיבושו, מה שמלמד כי היה חלק מפרויקט כיבוש רחב שיוזמיו היו נחושים להשלימו ולא היו מרשים שכפר כמו אקרת׳ יהווה מכשול בדרך להשגת מטרתם.
מיד כשהבינו את מעשה המרמה המכוער של הצבא הישראלי כדי לגרשם מאדמתם, החלו תושבי אקרת׳ בפעולות מחאה ציבוריות, משפטיות, פוליטיות וחברתיות במטרה לשוב אליו וכן לשמר את מאבקם ואת סיפורם בשיח הציבורי ובמרחב הפוליטי.
בחוברת זו יספרו פליטי אקרת׳ את הסיפור של כפרם ויתארו את מסע הפליטות שלהם. הצוות שהכין את החוברת יסכם את ההיסטוריה של הכפר לפני הנכבה ואת פעילות התושבים במאבקם מאז ועד היום. בחוברת תמונות ומפות המשקפות את סיפור הכפרבנוסף לתיאור ההיסטורי. טקסטים ביקורתיים, שנכתבו על ידי כותבים יהודיים, מנתחים בעין לא ציונית תמונות ואירועים מההיסטוריה החדשה של אקרת׳. בחוברת כלולה שירה אקרת״ית, שירים שכתבו פליטים מאקרת׳ בשפה הערבית על הטרגדיה שלהם והכמיהה לשיבה.

פעילות זו של זוכרות היא במסגרת העשייה שלה להגברת המודעות והרחבת הידע בנושא הנכבה והפליטים הפלסטיניים. זוכרות מדברת את הנכבה בעברית כדי לאפשר לציבור הישראלי להכיר את ההיסטוריה לא רק מנקודת מבט ציונית.

חוברת זו הופקה במסגרת פעילות, שזוכרות מקיימת בשותפות עם עמותת קהילת אקרת׳, לזכר הכפר

במטרה לפתוח מחדש את תיק אקרת׳ לדיון במרחב הציבורי. הפעילות כוללת סיור בין שרידי הכפר ושמיעת הסיפור שלו מפי פליטיו שידריכו את הסיור. המסיירים יציבו שלטים עם שם הכפר ואתריו המרכזיים, כדי לאזכרם בשטח בו נותרו מעט סימנים מהחיים ששגשגו באזור במשך מאות שנים.
בתחילת נובמבר 1948 הורה המצביא הישראלי לתושבי אקרת׳ לעזוב את כפרם ובכך לעצור את חייהם באדמתם ולהפסיק את תרבותם וחברתם במקום. מאז, החלה פעולת העלמת הזהות של המקום ויצירת זהות חדשה. הכובש חפר בשטח, עקר עצים וצמחים, הרס בתים, השתלט על אדמות, החליף אוכלוסיות ושינה את השפה של המקום. השליט החדש לא חדל מלפעול במרץ כדי להגשים את הפרויקט שלו על חשבון אנשי אקרת׳.
זוכרות מאמינה שצריך, וגם אפשר, לפעול לביצוע תכנית בנייה מחדש של הכפר כדרך לעשיית צדק עם תושבי אקרת׳. נקודת המוצא של תכנית זו, חייבת לכלול הכרה בזכות השיבה של הפליטים ובני משפחותיהם לכפרם והשבת רכושם.

״זוכרות את אקרת׳״ היא החוברת ה- 40 בסדרת החוברות שעמותת זוכרות מפיקה לתיעוד המקומות הפלסטינים שנכבשו ורוקנו מאז 1948. קדמו לה חוברות על המקומות האלה: כֻּפְר בִּרעִם, אלמנשיה - יאפא, אלעֻ׳בַּיָּאת, אלעראקיבּ, כַּפר עִנאן, אלדאמוּן, מִסְכָּה, אלסֻמַיְרִיָּה, סִמְסִם, אלראס אלאחמר, עין כּארם, עג׳וּר, כּויכּאת, ח׳רבת אם בֻּרג׳, ח׳רבת אללוּז, אלשיח׳ מֻוַנִּס, אלמאלחה, אלעג׳מי ביאפא, עִמְוָאס יָאלוּ ובּית נוּבּא, חִטּין, אלכַּפְרֵין, אלשַג׳רָה, תרשיחא, בִּאְר אלסַבְּע, גְ׳לִיל, אללַג׳וּן, סֻחמאתא, אלג׳וּלאן, אסְדוּד ואלמַגְ׳דַל, חִ׳רבּת גַ׳לַמה, אלרַמלה, אללִּד, עכּא, חַיפא, עין אלמַנְסִי, אלחַרַם [סידנא עלי], עין עַ׳זאל, לִפְתא ודיר יאסין.

זוכרות
אוקטובר 2010

مقدمة

لم تشفع لهم الراية البيضاء، ولم يحمِهم كرم أخلاقهم، ولم تساعدهم لغة التفاهم التي اتبعوها مع المحتل الجديد ليبقوا في بلدهم ويعيشوا حياة عادية دون أن يؤذوا أحداً أو يؤذيهم أحد.
رغم أنها كانت من المفروض أن تكون ضمن حدود الدولة العربية حسب قرار التقسيم، ورغم أن دولة إسرائيل كانت قد أعلنت عن قيامها في منتصف أيار، إلا أن إقرث كانت جزءاً من مشروع أوسع صمّم أصحابه على إنجازه، ولم يكن ليسمحوا أن تقف إقرث عقبة في طريق إكمال مشروعهم.
بدأ أهالي إقرث مشوار نضالهم لاستعادة حقوقهم في بلدهم، منذ أن أدركوا بشاعة الخدعة التي اتبعها معهم الجيش الإسرائيلي ليطردهم من أرضهم، فقاموا بخطوات عديدة على الصعيد القضائي والجماهيري والسياسي والاجتماعي ليحافظوا على قضيتهم حيّة نابضة.
في هذا الكتيب يحكي لاجئو إقرث حكاية بلدهم وقصة لجوئهم، ويلخص الطاقم الذي عمل على تحضير هذا الكتيب تاريخ القرية قبل النكبة ونضال الأهالي منذ عام النكبة. كما يحوي الكتيب خرائط وصوراً للدلالة على هذا التاريخ. وبالإضافة إلى السرد التاريخي، يضم الكتيب نصوصاً تحليلية ناقدة للمفهوم الصهيوني من كاتبين يهوديين، ويضم قصائد شعرية عربية لشعراء مهجرين من إقرث.
تقوم "زوخروت" بهذا العمل ضمن فعالياتها الرامية إلى زيادة الوعي والمعرفة بموضوع النكبة واللاجئين الفلسطينيين وترجمة المواد إلى العبرية ليتمكن الجمهور الإسرائيلي من الاطلاع على تلك الأحداث ليس فقط من الزاوية الإسرائيلية التي تسخر تاريخ هذه البلاد لخدمة الفكر الصهيوني.
هذا الكتيب هو جزء من نشاط متكامل تقوم به "زوخروت" بالتعاون مع لجنة أهالي إقرث لإحياء ذكرى القرية المنكوبة ولفتح ملفها مجدداً في الحيز العام. يشمل هذا النشاط زيارة منظمة إلى موقع القرية للتعرف على مأساتها من خلال جولة بين أطلالها وسماع قصة نكبتها مباشرة من مهجّريها، ونصب لافتات ترفع اسم القرية وأسماء أهم معالمها إلى سطح الأرض التي يريد لها المحتل أن تبتلع ما تبقى من شواهد الحياة البشرية التي كانت عامرة عليها على مدى مئات السنين، إلى أن أعطى الآمر العسكري الإسرائيلي تعليماته لأهل إقرث بوقف حياتهم على

أرضهم وبتر حبل حضارتهم وحياتهم الاجتماعية، في بداية تشرين الثاني من عام 1948. ومنذ ذلك اليوم بدأت عملية طمس هوية المكان وصنع هوية جديدة، فحفر المحتل التضاريس وقلع النبات وهدم المنازل واستولى على الأرض وبدّل السكان وغيّر اللغة. بذل المحتل جهده ولا يزال لإنجاح مشروعه على حساب مأساة إقرث.

ترى "زوخروت" (ذاكرات) أنه يجب، ومن الممكن، العمل على تنفيذ برنامج تأهيل للمكان وللسكان لتحقيق العدالة مع أهالي إقرث. إن عودة المهجرين وعائلاتهم إلى قريتهم واستعادة أملاكهم وأراضيهم، لا بدّ أن يكون حجر الأساس في هذا البرنامج.

"ذاكرات إقرث" هو الكتيب رقم 40 في سلسلة الكتيبات التي تصدرها "زوخروت" عن القرى والبلدات المنكوبة في هذه البلاد، وقد صدر قبله كتيبات عن المواقع التالية: كفر برعم، المنشية – يافا، الغبَيَات، العراقيب، كفر عنان، الدامون، مسكة، السُّميرية، سمسم، الراس الأحمر، عين كارم، عجور، كويكات، أم برج، خربة اللوز، الشيخ مونّس، المالحة، العجمي في يافا، عمواس يالو وبيت نوبا، حطين، الكفرين، الشجرة، ترشيحا، بئر السبع، جليل، اللجون، سحماتا، الجولان، اسدود والمجدل، خربة جلمة، الرملة، اللد، عكا، حيفا، عين المنسي، الحرم (سيدنا علي)، عين غزال، لفتا ودير ياسين.

زوخروت (ذاكرات)
تشرن الأول 2010

אקרת' היה, אקרת' יהיה

הטרגדיה של אקרת' שונה מרוב אסונות הגירוש שנכפו על העם הפלסטיני באביב 1948. בזמן שהצבא הישראלי גירש מאות אלפי פלסטינים באלימות, החליטו תושבי אקרת' להיאחז באדמתם ולהגן על בתיהם וכבודם מאימת העקירה והגירוש. הם, אזרחי המדינה מאז הקמתה, החזיקו מעמד על אדמתם עד סוף אותה שנת ביש. הצבא הישראלי נכנס לכפר ב 31 באוקטובר 1948, ובדרכי רמיה עקר את האקרת'ים מאדמתם ומבתיהם. באותו יום שחור התחיל מסע הגלות והפליטות, אך גם מסע המאבק להגשמת חלום השיבה.

בכפר אקרת' חיו תושביו בשלוה, בפסגה גבוהה ושובת לב. החיים בכפר היו טובים. אך,
"שודדיך כפרנו, החליטו לגזול אותך מאתנו, כאילו החרימו מלבבותינו את פעימותיו.

לקחו את האדמה אך נשאר הניחוח
גנבו את הפרחים אך נשאר הריח
העלימו את הדרכים אך נשאר האבק
ייבשו את המעיינות אך נשארו האדים
הרסו את בית הספר אך נשאר הידע
שדדו את הגורן אך נשאר האויר הנעים
פוצצו את הבתים אך נשארו האבנים
שללו את המציאות אך נשאר החלום

אנחנו, בני ובנות אקרת', מתחייבים ונשבעים, עם חברינו מעמותת זוכרות, להפוך את החלום למציאות.
אנחנו מודים ל"זוכרות" על היוזמה ההומנית והנחושה, וכן מודים לצעירות ולצעירים האקרת'ים ולכל מי שעזר ותרם להוצאת חוברת חשובה זו.

באהבה והערכה
עמאד אליאס יעקוּב
חבר הנהלה בעמותת קהילת אקרת'
אוקטובר 2010

كانت إقرث وستكون

تختلف مأساة تهجير قرية إقرث عن معظم كوارث التهجير التي حلّت بالشعب الفلسطيني في ربيع عام 1948. ففي حين قام الجيش ألاسرائيلي بتهجير مئات الآلاف من الفلسطينيين بقوة السلاح والإرهاب والبطش قرر أهل إقرث التشبث بأرضهم وحماية بيوتهم وأعراضهم من هول الاقتلاع والتهجير فتجلدوا وصمدوا على أرضهم حتى نهاية تلك السنة المشؤومة. وعندما دخلت قوات الجيش الإسرائيلي يوم 31تشرين أول 1948 إلى القرية، التي أصبح سكانها مواطنين يحملون الجنسية الإسرائيلية، اختار قادة ذلك الجيش سبيل الحيلة والخداع لاقتلاع الإقرثيين من أرضهم وبيوتهم ولتبدأ منذ ذلك اليوم الأسود رحلة التشتت واللجوء ومسيرة النضال والكفاح لتحقيق حلم العودة.

كانت إقرث مثل سواها من اَلبلدات اَلعربية اَلفلسطينية , قرية وادعة بأهلها اَلطيبين وشاهقة في موقها اَلخلاّب . تجلّت فيها اَلحياة في أجمل صُورها .... إلاّ أن لَصوصكِ يا بلدنا ويا نبضة من نبضات قلبنا قرّروا سلبَكِ :

سلبوا الأرضَ	فبقي	عَبقُها
سلبوا الأزهارَ	فبقي	رحيقها
سلبوا الطرقاتِ	فبقي	غُبارها
سلبوا عيونَ الماء	فبقي	بُخارها
سلبوا المدرسة	فبقي	عِلمُها
سلبوا البيادر	فبقي	نسيمها
سلبوا البيوت	فبقيت	حجارتها
سلبوا واقعَها	فبقي	حُلُمُها

أمّا نحن، أبناءك، يا إقرث نعاهدكِ ونُقسم وإياكم أخوتنا في جمعية «ذاكرات» أن نجعل الحُلمَ واقعاً.
نشكركم على مبادرتكم الإنسانية والوطنية، كما ونشكر الشابات والشباب الإقرثيين وكل من ساهم باصدار هذا الكُتيب الهام .

بمحبة وتقدير
عماد الياس يعقوب
عضو ادارة جمعية أهالي اقرث
تشرين الأول 2010

עמותת קהילת אִקְרִת׳

עמותת קהילת אִקְרִת׳ נוסדה במאי 2009 ביוזמת חברי וועד תושבי אִקְרִת׳ אשר נבחר לייצג את כלל חברי קהילת הכפר אִקְרִת׳. עמותת קהילת אִקְרִת׳ הוקמה במטרה לייצג ולהוביל את מאבק בני הקהילה למען מימוש הזכות לחזור ולבנות את הכפר מחדש, על אדמת אִקְרִת׳. העמותה ומטרותיה, באו לענות על הצורך החיוני בניהול מאבק ציבורי מאורגן ומותאם לדרישות התקופה ולאופן הובלת מאבקים בנסיבות העכשוויות של ימינו.

מטרות העמותה

* לפעול למען החזרת בני הקהילה לכפרם ולמימוש זכויותיהם הקנייניות, האישיות והקולקטיביות.
* שימור ותחזוקת הכנסייה ובית הקברות בכפר אִקְרִת׳.
* טיפוח הקשרים החברתיים בין חברי הקהילה ושימור שייכותם לכפר מולדתם אִקְרִת׳.

החזון

שימור הקשרים החברתיים בקרב כלל בני הקהילה, מלוכדים במאבק ונחושים למימוש זכותם הלגיטימית בחזרה לכפר מולדתם ובניית הכפר על אדמת אִקְרִת׳.

דרכי פעולה

עמותת קהילת אִקְרִת׳ דוגלת במאבקים במישור הציבורי, הפוליטי והמשפטי כדרכי הפעולה המועדפים להשגת מטרותיה. חברי העמותה רואים בבני החברה הערבית, וכל שוחרי השלום והצדק החברתי בעולם ובקרב היהודים בישראל, על כלל מוסדותיהם האזרחיים והשתייכותם הפוליטית, את קהל התומכים הטבעי במאבק בני הקהילה למימוש חזון החזרה ובניית אִקְרִת׳ מחדש. בני קהילת אִקְרִת׳ וכלל הציבור בארץ מודעים לייחוד של סוגיית הכפר אִקְרִת׳ ורואים בהחלטת «בית המשפט העליון» והמלצות ועדת השרים משנת 1994 אבני פינה חשובות בהמשך ניהול מאבק צודק ולגיטימי להשגת זכות החזרה ובניית אִקְרִת׳ מחדש .

جمعية أهالي إقرث

تأسست جمعية أهالي إقرث عام 2009 بمبادرة لجنة أهالي إقرث بهدف بناء إطار رسمي وقانوني للاستمرار في تمثيل وقيادة نضال أهالي اقرث لتحقيق العودة وبناء اقرث من جديد على أراضي البلدة.

أهداف الجمعية

* العمل من أجل عودة أهالي إقرث لقريتهم وتحصيل حقوقهم الخاصة والعامة.
* الصيانة والمحافظة على قدسية الكنيسة والمقبرة في قرية إقرث.
* توطيد العلاقات الاجتماعية بين أهالي إقرث, وتعزيز انتمائهم لبلدهم.

رؤيا

إنهاء واقع التهجير وتحقيق حلم العودة لإقرث عامرة ومأهولة بأهلها يمارسون حياتهم الطبيعية.

استراتيجيات العمل

تتبنى جمعية أهالي إقرث النضال الجماهيري, السياسي والقضائي لتحقيق أهدافها. كما وتعتبر الجماهير العربية وكل دعاة السلام في المجتمع أليهودي والغربي, جماهير داعمة لقضيتها.

إن لقضية إقرث خصوصية, هذه الخصوصية تجعل من قرار محكمة العدل العليا وتوصيات لجنة ليبائي, أسساً متينة لنضال عادل يهدف للعودة ولبناء إقرث على أراضيها من جديد.

אִקרִת' לפני הנכּבּה

אקרת' היה כפר ערבי בפלסטין, ישב על גבעה תלולה בגובה 600 מעל פני הים, בגליל המערבי, כ 25 קילומטר צפון מערב לעכו ושבעה קילומטר דרומית לגבול עם לבנון. הכפר, שהשקיף מצד מערב על נחל אלבַּסָּה (בצת), היה מחובר בדרך צדדית צרה לכביש עכּא - ראס אלנאקוּרה (ראש הנקרה). מסביב לאקרת' היה מספר רב של כפרים ערביים פלסטיניים אשר גם הם נכבשו ב-1948, רובם נהרסו ותושביהם גורשו. מצפון היו הכפרים: תרביח'א (עליה הוקמה שומרה), סרוּח ואלנבּי רובין (עליהם הוקם אבן מנחם), ממזרח היה ועודנו הכפר פסוטה, מדרום הכפר מעליא (קיים) וממערב ח'ירבת עִרְבִּין, ערבּ אלסַמְנִיָּה ואלבַּסָּה (הרוסים) וערבּ אלעראמשה (קיים).

ההיסטוריה של אקרת' מגיעה ככל הנראה לימי הכנענים אשר הקימו בכפר פסל של אל צור "מלקרט" ומכאן כנראה התגלגל שם הכפר. אקרת' הוזכר בין 19 כפרים שכבש הפרעוני תחתמוס השלישי במהלך כיבושו את הארץ בשנת 1468 לפני הספירה. הצלבנים קראו לכפר בשם "אקְרֵף". השם "אִקְרִט" או "אִקְרִת" היה בשימוש בתקופה העת'מאנית והבריטית. שבטים בדואים באזור ביטאו את השם "אִגְ'רִף" אך תושבי הכפר קראו בשמו המוכר היום אִקְרִת'.

בתקופה העת'מאנית היה אזור אקרת' חלק מלבנון. הכפר עצמו השתייך למחוז צור שבלבנון. בשנת 1923, בעקבות הסכם סייקס פיקו, סירטטו הבריטים והצרפתים מחדש את גבול פלסטין - לבנון. בעקבות הזזת הגבול נכלל הכפר אקרת' בתוך פלסטין ושויך למחוז עכּא. האחריות הדתית על כנסיית אקרת' נותרה בידי מוטרנות

צור עד 1933, אז הועברה לאחריות מוטרנות הגליל.
בשנת 1596, גרו בו 374 תושבים. תושבי הכפר שילמו באותן שנים מסים על גידול עזים ודבורים וכן על בית בד. בשלהי המאה ה - 19 גרו בכפר כ מאה אנשים בלבד. בשנת 1933, על-פי מסמכים בריטיים היו באקרת' 339 תושבים, ובשנת 1945 כ- 460 תושבים. בשנת 1947 גרו באקרת' כ - 500 תושבים, כולם נוצרים קתולים, מהמשפחות אשקר, איוּבּ, בשארה, ג'דעוּן, חדאד, חנא, ח'ורי, ח'יאט, דאוד, דוּח'י, סְבֵּית, טעמה, עטאללה, קסיס, מרון ויעקוּבּ.

אדמות

ברשותם של תושבי אקרת' היו, לפני גירושם, יותר מ - 25 אלף דונם אדמה. מסמכים בריטיים משנת 1932 מאשרים מספר זה, וכן מסמכים של מנהל מקרקעי ישראל. לפי רישומי רשויות המסים, רשום שלתושבי אקרת' היו 16 אלף דונם, מתוכם 73 דונם שטח בנוי, 324 דונם לחקלאות בהשקיה, 1588 דונם שדות וכ - 14 אלף דונם שטח מרעה.
תושבי אקרת' הרבו לזרוע חיטה, שעורה וטבק. את הטבק הם מכרו בחיפא לחברת "קרמאן, דיכ' וסלטי". באדמת הכפר היו מטעי תאנים נרחבים וכן עצי זית וענבים. שטחים גדולים מאדמת הכפר היו מכוסים בעצי אלון, אורן, ודפנה. אנשי הכפר גידלו גם ירקות בגינות ירק סמוכות לבתים. רוב תושבי אקרת' התפרנסו מעבודת אדמה וחקלאות. בכפר היו מספר מכּוּלות ושני בתי בד.
בשטח הכפר יש שרידי עתיקות כמו רצפות פסיפס, גת, קברים חרותים בסלע ובריכות מים.

הכנסיה

מבנה הכנסיה הקיים היום בפסגת הגבעה באקרת' נבנה בשנת 1875. הוא נבנה על שרידי כנסיה קודמת שנבנתה בשנת 1635. גם זאת נבנתה במקום כנסיה עתיקה יותר.

אורך הכנסיה הוא 11 מטר ורחבה 9.5 מטר. במרכז הגג כיפה משושה. פעמון הכנסיה עומד על הפינה הצפונית מערבית. רכוש הכנסיה כלל את מבנה הכנסיה, שלושה בתים סמוכים לקיר הצפוני, חדר הכומר בן שתי קומות, באר מים ושטח אדמה של 823 דונם.

בית הספר

בתחילת שנות השלושים נוסד בכפר בית ספר שהשתייך למוטרנות צור עד 1933 ואח"כ עבר לניהול מוטרנות עכּא. בית הספר היה בקומה הראשונה של דירת הכומר מערבית לכנסייה. בית הספר כלל שני חדרים וחצר במרכזה באר מים.

עם היווסדו, היה בבית הספר מורה אחד, פאיז סלום מהכפר יארון (לבנון), ואחריו עבדו שני מורים, מישל עִ׳פרי והמורה ודיע מהכפר עלמא אלשעב (לבנון). אחריהם לימדו בבית הספר ד׳יבּ אליאס עטאללה מאקרת׳, נאסיף מעלמא אלשעב, סמעאן סלים סבית מאקרת׳ ופהד ח׳ורי מאלבסּה. בית הספר היה יסודי, ולמדו בו מכיתה א׳ עד כיתה ז׳. תלמידים שרצו להמשיך את לימודיהם בתיכון המשיכו ללמוד בכפר אלבסה בבית ספר שהשתייך למוטרנות או בתיכון עכּא.

בבית הספר למדו רק בנים. בשנת 1945 היה נסיון, שלא הצליח, של נזירות להקים כיתה לבנות.

המח׳תאר

עד הנכבה, ניהל המח׳תאר את ענייני הכפר, ושימש חוליית קשר בין התושבים לשלטונות. המח׳תאר מונה על ידי נציב המחוז של העיר צור עד 1923, ואחרי כן על ידי נציב מחוז עכּא. בכפר היה ועד שכלל תשעה חברים, נציגי משפחות הכפר. המח׳תאר היה בדרך כלל יושב ראש הועד. מח׳תאר הכפר של אקרת׳ ב 1948 היה מְבַּדּא חנא דאוד. לפניו מילאו את התפקיד עטאללה יוסף עטאללה (1947 - יולי 1948), נעמת אללה יוסף עטאללה (1936 - 1947) ולפניו ח׳ליל יוסף סבית.

מקורות

האנצקלופדיה הפלסטינית, דמשק, 1984.

-www.Iqrit.org

- Khalidi Walid, All that remains, Beirut, 1997

- Dr. Ibraheem R. Atalla, Iqrit, Case of People, Justice & Hope. 2006

إقرث
قبل النكبة

قرية عربية في فلسطين، تقع شمال غرب مدينة عكا على تل شديد الانحدار يرتفع حوالي 600 متر عن سطح البحر في الجليل الغربي، تبعد عن الحدود اللبنانية حوالي 7 كيلو متر، وحوالي 25 كيلو متراً عن عكا. كانت تشرف من الغرب على نهر البصة الذي ينحدر نحو البحر، وكان يربطها بطريق عكا – رأس الناقورة طريق فرعية، وكان حولها العديد من القرى التي احتلت عام 1948 ودُمّر معظمها وهـُجر أهاليها، فمن الشمال كانت قرى تربيخا وسروح والنبي روبين (قرى مهجرة ومهدمة)، ومن الشرق فسوطة، ومن الجنوب معليا، ومن الغرب خربة عِرِبّين وعرب السمنية والبصة (قرى مهجرة ومهدمة) وعرب العرامشة.

يعود تاريخ القرية إلى أيام الكنعانيين الذين أقاموا في القرية تمثالاً يمثل إله صُور «ملقرط»، ومن هنا جاء اسمها، وذُكرت من بين 19 قرية كان قد احتلها فرعون مصر تحتمس الثالث أثناء حملته على هذه البلاد سنة 1468 ق.م، واحتلها الصليبيون وأسموها «أَكْرِف». واستعمل الاسم «إقرط» أو «إقرت» أيام العهد العثماني وخلال الانتداب البريطاني. وقد ورد الاسم «إجرف» على لسان بدو المنطقة أما أهلها فقد استعملوا الاسم «إقرث».

خلال الحكم العثماني كانت إقرث تابعة للبنان وكانت ضمن قضاء صور. بعد الحرب العالمية الأولى، وفي عام 1923 ، قام الفرنسيون والبريطانيون ضمن إتفاقيات سايس بيكو بترسيم الحدود بين لبنان وفلسطين، فوقعت إقرث داخل حدود فلسطين وألحقت بقضاء عكا. رغم أنها بقيت من الناحية الدينية تابعة لأبرشية صور حتى عام 1933 ، حيث الحقت حينها بأبرشية الجليل ومركزها في عكا.
عام 1596، إبان الحكم العثماني كانت القرية تابعة للواء صفد وكان عدد سكانها 374 نسمة. وكانت تدفع الضرائب على الماعز وخلايا النحل والمعصرة.

في أواخر القرن التاسع عشر كان عدد سكانها حوالي 100 نسمة. وجاء في الإحصائيات البريطانية لعام 1933 أن عدد سكان إقرث كان 339 شخصاً، ليرتفع إلى 460 شخصاً سنة 1945. في سنة 1947 سكن في إقرث حوالي 500 شخص، كلهم من المسيحيين الكاثوليك. من العائلات التالية: أشقر، أيوب، بشارة، جدعون، حداد، حنا، خوري، خياط، داود، دوخي، سبيت، شاهين، طعمة، عطاالله، قسيس، مرون، يعقوب.

الأرض

امتلك أهالي إقرث قبل تهجيرهم أكثر من 24 ألف دونم من الأرض. فبحسب معطيات دائرة اراضي إسرائيل وبحسب الخريطة المؤكدة في شباط 1932 في مركز السلطة البريطانية في عكا, كانت مساحة أراضي القرية 24.591 دونما، وبحسب دفتر ضرائب أملاك القرية سُجلت المساحة 16.012 دونما، منها 73 دونما لمسطح بناء القرية، ولزراعة الريّ 324 دونما، و 1588 دونما من الحقول و 14027 دونما للمراعي.

زرع أهالي القرية العديد من المزروعات كالقمح والشعير والتبغ، وقد بيع محصول التبغ في حيفا لشركة «قرمان، ديك وسلطي»، وكثرت في أرضهم أشجار التين والزيتون والعنب. وكانت مساحات كبيرة من أراضيها مكسوة بأشجار السنديان والصنوبر والبلوط والميس والغار. كما وزرع السكان الخضار للاستهلاك البيتي في بساتين قريبة من المنازل.

اعتمد أهالي إقرث على الزراعة كمصدر رزق، وكان بالقرية عدد من الدكاكين ومعصرتان.

تضم إقرث معالم أثرية قديمة كبعض الأرضيات من الفسيفساء، وبقايا معصرة عنب، وقبور محفورة في الصخر، وصهاريج مياه وأدوات من حجر الصوّان.

الكنيسة

بنيت الكنيسة القائمة اليوم في إقرث سنة 1875، على أنقاض كنيسة أخرى سبقتها كانت قد بنيت سنة 1635، والتي كانت قد بنيت بنفس مكان كنائس سبقتها.

طول الكنيسة 11 متراً وعرضها 9.5 متراً، تعلوها في مركزها قبة مسدسة الشكل قطرها 2.2 متراً، ويرتفع ناقوس الكنيسة فوق زاويتها الجنوبية الغربية. شمل مُلك الوقف مبنى الكنيسة، وثلاثة بيوت على الحائط الشمالي للكنيسة، والأنطوش الذي كان مؤلفا من طابقين، وبئر ماء، وأرضاً تصل مساحتها إلى أكثر من 823 دونماً.

المدرسة

تأسست في بداية الثلاثينات مدرسة أسقفية تبعت لأبرشية صور, (حتى سنة 1933 ومن ثم لأبرشية عكا وسائر الجليل)، كانت المدرسة في الطابق الأول من الأنطوش غربي الكنيسة، وكانت عبارة عن غرفتين للتعليم وساحة بها بئر ماء.

عند تأسيس المدرسة كان فيها معلم واحد يدعى فايز سلوم من يارون (لبنان) ثم تلاه معلمان، المعلم ميشيل غَفري والمعلم وديع من علما الشعب ومن ثم المعلم ذيب إلياس عطاالله من إقرث والمعلم ناصيف من علما الشعب والمعلم سمعان سليم سبيت من إقرث والمعلم فهد خوري من البصة.

تعلم بالمدرسة البنون فقط، وفي سنة 1945 بادرت إحدى المعلمات بالتعاون مع الراهبات لإستقبال عدد محدود من البنات كنواة لصف مدرسي. كانت المدرسة ابتدائية من الصف

الأول حتى الصف السابع، وكان الطلاب الراغبون بإكمال دراستهم الثانوية يتوجهون للدراسة بكلية الرابطة في البصة أو بثانوية عكا.

المختار

أدار شؤون القرية، حتى النكبة، مختار القرية الذي كان حلقة الوصل بين الأهالي والسلطة الحاكمة. عُين المختار من قبل قائمقام صور حتى 1923، ومن ثم من قبل قائمقام عكا. وكان بالقرية لجنة مؤلفة من 9 مندوبين يمثلون عائلات القرية وعادة ما كان المختار رئيس تلك اللجنة. وكان مختار إقرث عند احتلالها عام 1948 هو مبدا حنا داود، وسبقه عطا الله يوسف عطا الله (آب 1947 – تموز 1948)، وقبله كان المختار نعمة الله يوسف عطا الله (1936 – آب 1947) ومن قبله خليل يوسف سبيت حتى عام 1936.

المصادر

– وليد الخالدي، كي لا ننسى، ترجمة حسني زينة، بيروت، 1997.

– الموسوعة الفلسطينية، دمشق،1984.

– د. إبراهيم رزق عطاالله ، إقرث,قضية شعب,حق وأمل، 2006.

– www.Iqrit.org

اتفاقية بناء مبنى الكنيسة (بالعربية و التركية).

بنيت الكنيسة سنة 1875 على عهد المطران أثاناسيوس حوام، مطران صور، وقد وقع الاتفاقية من طرف أهالي إقرث كل من:حنا يوسف عطاالله وبشارة إبراهيم والحاج إلياس والحاج خليل ويوسف سبيت. ومن طرف المقاول كان ملحم مطر.

חוזה בניית הכנסייה באקרת׳, בערבית וטורקית.

הכנסיה נבנתה בשנת 1875 בתקופת הארכיהגמון של אזור צור את׳אנסיוס חואם. על החוזה חתומים, מצד תושבי אקרת׳: חנא יוסף עטאללה, בשארה אבראהים, אלחאג׳ אליאס, אלחאג׳ ח׳ליל ויוסף סבית. בשמו של הקבלן, חתם מלחם מטר.

כיבוש הכפר

הטרגדיה של אִקְרִת' החלה ב-31 לאוקטובר 1948, כאשר גדוד 92 של הצבא הישראלי הגיע לאזור במסגרת מבצע «חירם», כדי לבסס את שליטת ישראל בגבולה הצפוני. הצבא נכנס לכפר ולא נתקל בהתנגדות. היה תיאום מלא בין נציגי הכפר לבין הפיקוד הצבאי והשכנים היהודים מקיבוץ אילון, שליוו את הצבא. כל תושבי הכפר נמצאו בו בעת כניסת הצבא והמשיכו לקיים אורח חיים רגיל, ללא חשש מפגיעה או ממעשה אלימות.

הכומר אנדראוס קרדאחי, שהיה בראש מקבלי הפנים של הצבא הישראלי, החזיק בידו את הברית החדשה, תושבי הכפר שהיו אחריו הניפו דגלים לבנים, לחם ומלח כאות לשלום ואהבה.

כעבור שבוע, ביום חמישי 5.11.1948 הגיע אחד המפקדים, משה אירם, וביקש מהתושבים לפנות את בתיהם. הוא נימק את בקשתו בכך שהצבא מתכוון לערוך באזור אימונים ופעילות צבאית שיסכנו את חיי התושבים. המפקד הבטיח לכומר ולנציגי התושבים שהפינוי יהיה למשך שבועיים בלבד והציע לתושבים להשאיר את מטלטליהם בבתים ולהצטייד במזון לאותה תקופה.

בין 6-8.11.1948 פינה הצבא את כל התושבים - למעט 50 - 60 אנשים אשר נשארו לשמור על הבתים והרכוש. הפינוי בוצע לכפר ראמה במשאיות וכלי רכב של הצבא, (מרחק 30 דקות נסיעה מאִקְרִת').

בתום שבועיים, על פי המוסכם עם הצבא, ניגשו התושבים למושל הצבאי בכפר ראמה ובקשו אישור לשוב לאִקְרִת'. חשוב לזכור כי באותה עת שרר בגליל ממשל צבאי ותנועת תושבים ערבים ממקום למקום חייבה את אישור המפקד הצבאי של אותו אזור. לתדהמת התושבים לא אישר המפקד הצבאי את חזרתם לאִקְרִת'. הם נענו בשלילה בכל פעם שהגישו בקשה להיתר.

התושבים הבינו, בדיעבד, שנפלו קורבן למזימה מתוכננת של השלטונות הישראליים כדי לפנות את תושבי אקרת' מכפרם. כעבור תשעה חודשים הוכרז הכפר אִקְרִת' כשטח צבאי סגור. ב 24.9.1949 פינה

הצבא את האנשים שנשארו לשמור על הרכוש בתוך הכפר ואסר את הכניסה לאזור. כשהתברר, מעל לכל ספק, שאין כוונה להחזיר את התושבים לבתיהם, התארגנו נציגי הכפר ובצעד אמיץ פנו לבית המשפט הגבוה לצדק בבקשה להורות לשר הביטחון וממשלת ישראל להחזירם לבתיהם. ב-31.7.1951 הורה בג»ץ - בהחלטה היסטורית - לשר הביטחון להחזיר את תושבי אִקְרִת׳ לכפרם ולהשיב להם את רכושם, החלטה שלא מומשה עד עצם היום הזה.
חמישה חודשים לאחר החלטת בג»ץ, ערב חג המולד 24.12.1951, פוצץ הצבא הישראלי את כל בתי הכפר, מלבד הכנסייה ובית הקברות, כדי למנוע כל סיכוי לשיבת תושבי אקרת׳ לכפרם..
ב-1953, הפקיעה המדינה את כל אדמות הכפר אִקְרִת׳ והכריזה על סביבתו כעל שטח צבאי סגור שהכניסה אליו אסורה. גם הכניסה לכפר עצמו נאסרה.

המאבק

במשך השנים הבאות, ובצל הממשל הצבאי, התקשו התושבים לגייס תמיכה ציבורית ולנהל מאבק להפעלת לחץ פוליטי על ממשלות ישראל. כאשר הוסר הממשל הצבאי ב-1966 עלו זקני אִקְרִת׳ לכפרם והכריזו על שְׁבִיתַת שֶׁבֶת עד החזרה המלאה. במקביל לשביתה שופצה הכנסייה והתושבים חזרו לקבור את מתיהם בבית העלמין של הכפר, מנהג המתקיים עד עצם היום הזה.
המאבק הציבורי עלה לכותרות ב-1972, הבישוף יוסף רָיָא, הצליח לגייס תמיכה ציבורית רחבה של ערבים ויהודים כאחד. שיאו של אותו מאבק בא לידי ביטוי בהפגנת האלפים בירושלים ובשביתת השבת מול משרד ראש הממשלה.

פוליטיקאים ונציגי הממשלה המשיכו להבטיח מתן פיתרון לעוול שנגרם לתושבי אִקְרִת׳ והודו בזכות של התושבים לחזור לכפרם. ב-1977 תוך כדי מסע הבחירות של הליכוד, הבטיח מנחם בגין ראש הממשלה דאז , פתרון שבמסגרתו יוחזרו תושבי אִקְרִת׳ ובירעם לאדמותיהם. גם הבטחה זו לא קוימה עד עצם היום.
המאבק נמשך. בתחילת שנות השמונים שוב עלה לכותרות נושא אִקְרִת׳. הציבור הישראלי גילה אהדה ותמיכה בזכות התושבים לחזור. דמויות רבות מעולם התרבות והאמנות הובילו תנועה ציבורית שתמכה במאבק וברעיון של החזרת העקורים.
בתחילת שנות התשעים מינה ראש הממשלה, יצחק רבין, את שר המשפטים שלו דוד ליבאי, לעמוד בראש ועדת שרים לבחינת סוגיית עקורי אִקְרִת׳ ובירעם.
בתום שנה וחצי של התייעצויות ופגישות רבות עם נציגי הממשלה, נציגי המושבים השכנים וכל הנוגעים לדבר, הגישה הוועדה את מסקנותיה ועיקרן:
- הכרה בזכות תושבי אִקְרִת׳ וברעם לחזור לאדמתם ובניית הישובים מחדש.
- העדר סיבות שימנעו את חזרתם של עקורי אִקְרִת׳ וברעם לכפריהם.
- חובת ממשלת ישראל לסייע בבניית הישובים.
- חובת הממשלה לפצות את העקורים וצאצאיהם על הריסת הבתים והפקעת האדמות.
המלצות ועדת השרים לא הוגשו לאישור הממשלה כמקובל ושוב היו התושבים

עדים לסחבת והבטחות. מציאות זו הביאה את נציגי העקורים להגיש עתירה חדשה לבג"ץ, כדי להורות לממשלת ישראל לקבל וליישם את המלצות ועדת ליבאי ואת ההסתייגויות שהוגשו בשם נציגי העקורים.

העתירה הוגשה במקביל למשא ומתן עם נציגי הממשלה, רבין נרצח בשנת 1995 ושמעון פרס הכריז על בחירות,שבהן זכה בנימין נתניהו וכהן כראש ממשלה ימנית, אחריו הרכיב אהוד ברק את הממשלה בשנת 2000 . שתי הממשלות הצהירו, באמצעות שרי המשפטים שלהן, צחי הנגבי ויוסי ביילין, כי המלצות ועדת ליבאי מקובלות עליהן והן מעוניינות להגיע להסדר על בסיס ההמלצות הללו.

ב-2002 החליטה ממשלת שרון שלא לקבל את המלצות ועדת ליבאי וב-2003 דחה בג"ץ את עתירת העקורים. תחת זאת הציע לממשלת ישראל לשקול בחיוב את עניין החזרת עקורי אִקרִת' ובירעם, כשהנסיבות המדיניות יאפשרו זאת.

שטח הכפר היום

כאמור, תושבי הכפר הצליחו להשיג, בתחילת שנות השבעים, היתר להשתמש בבית הקברות והכנסייה ולשמור עליהם ולתחזק אותם. מאז מתן היתר זה, תושבי אקרת' קוברים את מתיהם בבית הקברות עד עצם היום הזה. בית הקברות היום שמור ומגודר ותושבי הכפר מתחזקים אותו בהקפדה. גם הכנסייה שמורה ופעילה. מתקיימות בה תפילות סדירות וכן טקסי הטבלה ונישואין.

שרידי הבתים עדיין נראים באתר הכפר ואבני הבתים שהצבא הישראלי פוצץ מפוזרים לכל עבר.

מטעי עצי הפרי, בעיקר התאנים, שהכפר התאפיין בהם, נעקרו בתחילת שנות החמישים, היום ישנם עצים בודדים מאותם מטעים.

תושבים יהודיים מהיישובים הסמוכים, כדוגמת היישוב שומרה הסמוך (הבנוי על שרידי הכפר ההרוס תרביח'א), חוכרים ממנהל מקרקעי ישראל שטחים נרחבים מאדמת אקרת' ומשתמשים בהם כשטחי מרעה. בסמוך להריסות הבתים קיימת מכלאה לבקר השייך למתיישבים יהודים משומרה. לא נבנו יישובים יהודיים על אדמת הכפר, אך חלקים מהמושב גרנות שהוקם בשנת 1980 נמצאים, על פי פליטי אקרת', על אדמת כפרם.

בכל קיץ, מאז 1995, ועד תושבי אקרת' מארגן בשטח הכפר קייטנות לילדי קהילת הכפר.

כמעט כל פליטי הכפר, מלבד כמה בודדים בארצות הברית, חיים בתוך גבולות מדינת ישראלים וכ 90% מהם נמצאים בשלושה מקומות הם כפר אלארמה, חיפה וכפר יאסיף. משפחות בודדות גרות בנצרת, ירושלים, אלמכּר ועוד.

אחוז קטן מפליטי אקרת' נכנעו ללחצים והגיעו להסדר פיצויים עם המדינה, ואינם נכללים במספר הרשמי של 1225 פליטי אקרת' (לפי עמותת קהילת אקרת') הדורשים את אדמותיהם ואת השיבה לכפרם.

مصادر - מקורות

- www.Iqrit.org
- ראיונות עם פליטים، شهادت لاجئين
– د. إبراهيم عطاالله، إقرث، قضية شعب وحق وأمل، 2006.
Dr. Ibraheem R. Atalla, Iqrit, Case of People, Justice & Hope. 2006

احتلال إقرث

خلال الأشهر الأولى لقيام دولة إسرائيل وبداية النكبة الفلسطينية، عاشت إقرث كباقي القرى العربية التي صمدت على أرضها وقاومت مصير التهجير، حيث شرع سكانها يحاولون فهم الواقع السياسي والجغرافي الجديد الذي نزل عليهم بين ليلة وضحاها، مواصلين وتيرة حياتهم اليومية ومنشغلين في تحصيل لقمة العيش الكريم.
بعد عدة أشهر على بداية هذه الحياة الجديدة الغريبة، وفي يوم 31 تشرين أول 1948، دخلت الكتيبة 92 التابعة للجيش الإسرائيلي إلى منطقة القرية وكان دخولها في إطار حملة «حيرام» التي بدأها الجيش لفرض سيطرته على الحدود الشمالية للدولة العبرية الجديدة.
لم يتضمن دخول قوات الكتيبة إلى القرية أي أعمال عنف أو مقاومة بل وتم بتنسيق كامل بين ممثلي القرية من جهة وقادة الكتيبة ومندوبي كيبوتس «إيلون» المجاور، الذين كانوا ضمن قوات الجيش، من جهة أخرى. وقد استقبل الجيش الإسرائيلي من قبل السكان بقيادة كاهن القرية الخوري إندراوس قرداحي وهو يحمل الإنجيل بيديه، وخلفه الأهالي وهم يحملون الأعلام البيضاء والخبز والملح علامة السلام والوئام.

في صبيحة يوم الجمعة 5.11.1948 طلب قائد الجيش المدعو موشه إيرم من أهالي إقرث تجهيز أنفسهم للرحيل إلى الرامة لمدة أسبوعين معللاً ذلك بأسباب أمنية وبالمحافظة على سلامة السكان. بدأ الترحيل عند فجر 6.11.1048 واستمر ثلاثة أيام, بواسطة شاحنات الجيش الإسرائيلي. أبقي في إقرث حوالي خمسين – ستين شخصاً برفقة الخوري لحراسة البيوت والكنيسة.
نزل الإقرثيون ضيوفا على أهل الرامة وعدوا الأيام ليعودوا إلى ديارهم، وبعد مرور أسبوعين على وجودهم في القرية توجه الأهالي إلى مكتب الحاكم العسكري لطلب الحصول على «تصريح» للعودة إلى بيوتهم؛ ففي تلك الفترة عاش الجليل وجميع السكان العرب في الدولة العبرية الجديدة تحت الحكم العسكري الذي فرض على كل شخص الحصول على تصريح خاص للتنقل من مكان إلى آخر. رفض الحاكم العسكري منحهم تصريحا للعودة إلى إقرث دون أن يبرر قراره. تكررت الطلبات وتكرر معها الرفض

إلى أن تبين للسكان أنهم وقعوا ضحية لمؤامرة مدبرة حاكتها السلطات الإسرائيلية لتهجيرهم من بيوتهم. بتاريخ 29.4.1949 نقلت شاحنات الجيش المجموعة التي بقيت في إقرث إلى الرامة وهكذا أخليت القرية من أهلها تماما. خلال سنة 1949 أعلن وزير الدفاع عن المنطقة الواقعة بضمنها إقرث منطقة أمنية مغلقة.

توجه أهالي إقرث يوم 28 أيار 1951، أي بعد مرور سنتين ونصف على تهجيرهم، إلى محكمة العدل العليا لاستصدار أمر من وزير الأمن ومن مجلس الوزراء يسمح بعودة أهالي إقرث إلى بيوتهم. امتد النظر في القضية بضعة أسابيع إلى أن أصدرت محكمة العدل العليا يوم 31.7.1951 قرارها التاريخي رقم 51/64 والقائل أن « عدم السماح لأهالي إقرث بالعودة هو أمر غير شرعي، وأن الأهالي كانوا سكان إقرث حين دخول أنظمة الطوارئ «، وأضاف قرار المحكمة أن «لا مانع قانونياً يقف عقبة أمام عودة الأهالي إلى قريتهم». صدر القرار المذكور من أعلى هيئة قضائية في إسرائيل وبقي حبرا على ورق حتى يومنا هذا.

في ليلة 24 كانون الأول 1951، ليلة عيد الميلاد، نفذت قوات الجيش جريمتها البشعة، فقامت بتفجير القرية بواسطة الألغام والمدفعيات, ثم قامت جرافات الجيش بجرف أغلب معالم القرية باستثناء المقبرة ومبنى الكنيسة الذي بقي مهشماً متصدعاً نتيجة لذلك. في سنة 1953 تممت السلطات جريمتها بمصادرة أراضي القرية ووضعتها تحت تصرف دائرة أراضي إسرائيل.

القرية اليوم

نجح أهالي إقرث باستصدار إذن لاستعمال المقبرة والكنيسة والمحافظة عليهما، حيث تدفن عائلات إقرث موتاها في مقبرة القرية منذ بداية السبعينات حتى يومنا هذا، وتقام في الكنيسة صلوات ومراسم دينية، وطقوس عمّاد وأكاليل زواج. وتكثر في موقع القرية حجارة وركام المنازل التي هدمتها السلطات الإسرائيلية، وما زالت بعض أشجار التين والرمان واقفة بين البيوت المدمرة، علماً أن كروم الأشجار المثمرة قد اقتلعت خلال 1952 – 1953.

يستأجر المستوطنون من البلدات اليهودية المجاورة، مثل شومرة المبنية على موقع قرية تربيخا المهجرة، أراضي القرية من دائرة أراضي إسرائيل ويستعملونها كمرا ع لأبقارهم، وهناك زريبة بقر قريبة جدا من حجارة المنازل المهدمة. لم تبن السلطات مستعمرات إسرائيلية على أرض القرية إلا أن أطراف مستوطنة جرانوت واقعة على أراض تابعة لأهالي إقرث.

وتنظم لجنة أهالي إقرث، منذ سنة 1995، مخيماً صيفياً لأولاد مهجري القرية في موقع القرية وتكون الكنيسة مركزهم.

يسكن جميع لاجئي إقرث داخل حدود دولة إسرائيل، سوى بعض الأشخاص الذين يسكنون في الولايات المتحدة الأمريكية. يصل عدد لاجئي إقرث، حسب الإحصائية الأخيرة التي قامت بها جمعية أهالي إقرث، إلى 1225 شخصاً. غير أن هذا العدد لا يشمل أهالي إقرث الذين رضخوا تحت الضغوط ووافقوا على تلقي تعويضات من الدولة مقابل التنازل عن أرضهم وملكيتهم داخل إقرث. لذلك هم ليسوا من المعدودين على ذوي الأملاك الخاصة في القرية أو من المطالبين بالعودة إلى أراضيهم.

يسكن حوالي 90% من لاجئي إقرث في ثلاثة أماكن هي قرية الرامة ومدينة حيفا وقرية كفر ياسيف. بينما انتقلت أعداد صغيرة جدا من العائلات للسكن في قرى ومدن عربية أخرى مثل الناصرة والقدس والمكر وغيرها.

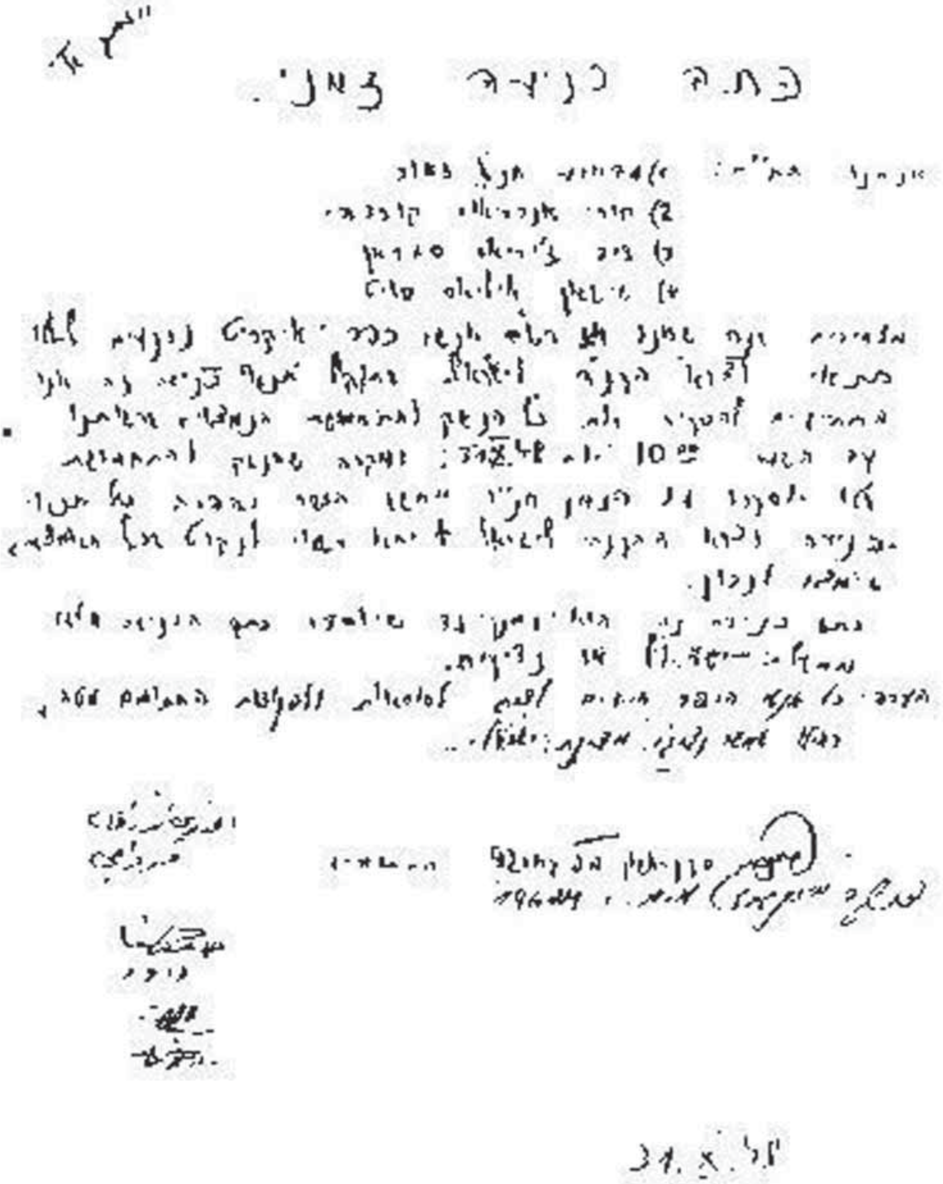
כתב כניעה זמני.

אנחנו הח"מ:

وثيقة استسلام قرية إقرث

الوثيقة مكتوبة باللغة العبرية ومذيلة بتاريخ 31.10.48

تحمل الوثيقة توقيع بعض وجهاء إقرث وقائد عسكري إسرائيلي

אקרית. ילדות וילדים שלא מספרים להם מינקות על דוד חייל ששומר עליהם אינם מרגישים בנוח בידיו של חייל זר שלצוארו שרשרת מפחידה של כדורים חיים ועל כתפו תלוי רובה שאורכו כגובהם. בלשכת העיתונות הממשלתית יש עניין בתצלום כזה מפני שאפשר להצביע בו על החייל הנחמד המחזיק ילדה בזרועותיו ולהתעלם ממבטה המרוחק שאינו נהנה כלל וכלל מן האטרקציה [צלם לא צוין, לשכת העיתונות הממשלתית, 1.11.1948]

מתוך: אריאלה אזולאי, אלימות מכוננת 1947 - 1950, רסלינג, תל אביב 2009.

إقرث: بنات وأولاد لا يحكون لهم منذ الرضاعة عن "عمّهم الجندي الذي يحرسهم" [كما تقول أغنية عبرية معروفة عن رأس السنة العبرية] لا يشعرون بالراحة بيت يديّ جندي غريب على رقبته سلسلة مخيفة من الرصاص الحي وعلى كتفه بندقية طولها كطول الأولاد. يهتم مكتب الإعلام الحكومي بمثل هذه الصورة لأنه يمكن الإشارة بها على الجندي اللطيف الذي يمسك طفلة بين ذراعيه وأن نتجاهل نظراتها النائية التي لا تستمتع إطلاقاً بهذا الموقف الجذاب. [مصور غير معروف، مكتب الإعلام الحكومي، 1.11.1948]

من كتاب: أريئله أزولاي، عنف مؤسس 1947 – 1950 ، رسلينج، تل أبيب، 2009 (بالعبرية)

אקרית. הידיעות על מה שאירע לתושבי כפרים אחרים הגיעו אליהם והם משתדלים בכל יכולתם לנהוג בחיילים באדיבות ובנחמדות, ובלבד שלא יעשו להם מה שעשו לאחרים. הילדים עומדים שם מסויגים, מביטים בחשדנות באיש הזה שהוריהם מתרוצצים סביבו. יומיים לאחר מכן הם כבר התבקשו לעזוב את בתיהם ולעבור להתגורר בבתים שהותירו מאחוריהם הפליטים שגורשו מהכפר ראמה [צלם לא צוין, לשכת העיתונות הממשלתית, 3.11.1948]

מתוך: אריאלה אזולאי, אלימות מכוננת 1947 - 1950, רסלינג, תל אביב 2009.

إقرث. إن الأنباء عما حدث مع قرى أخرى وصلت إلى آذانهم وهم يحاولون بكل قواهم أن يتعاملوا مع الجنود بأدب ولطف، لئلا يفعلوا بهم ما فعلوه مع الآخرين. يقف الأولاد هناك متحفظين، ينظرون بريبة تجاه ذلك الرجل الذي يتراكض حوله آباؤهم. بعد ذلك بيومين، طولبوا بمغادرة بيوتهم والانتقال للسكن في بيوت تركها وراءهم اللاجئون الذين طردوا من قرية الرامة. [اسم المصور غير مذكور، مكتب الإعلام الحكومي، 3.11.1948]

من كتاب: أريئله أزولاي، عنف مؤسس 1947 – 1950 ، رسلينج، تل أبيب، 2009 (بالعبرية)

הסיפור של אקרת' מתוך עדויות הפליטים והפליטות

מראיינים/ות: רנין גִ׳רְיִס, מֶנא יעקובּ, נג׳מה יעקובּ, אבראהים עטאללה, פִּירַג׳ ח׳ורי, גִ׳רְיִס ח׳יאט, מַיְסַאאְ סְבֵּית, וַּלַאאְ סְבֵּית, יוּסף ח׳יאט.

תמלול: מֶנא יעקובּ, גִ׳רְיִס ח׳יאט, רנין גִ׳רְיִס

עריכה: רנין גִ׳רְיִס

מילאד אשקר - אבו זיאד (1931): " תושבי הכפר עבדו הרבה בחקלאות. עבדו בגורן. הזקנים היו בונים סוכה בגורן ויושבים בה. לכל משפחה היה גורן , אחד ליד השני. היינו מעבירים את החיטה לגורן, דשים אותה במשך חודש חודשים על ידי סוס או פרה. כשמסיימים את הגורן היינו עושים ערימה גדולה של שברי השיבולת שעדיין החיטה והקש מעורבבים בה יחד. היינו מודיעים לכל האנשים שמחר, לדוגמא, אבו אליאס הולך לזרות את החיטה שלו, להפריד את החיטה מהקש. האנשים היו באים ועוזרים לו. היו באים עשרה, עשרים אנשים, כל אחד מביא מזרה, היא סוג של את אבל עם חמש אצבעות ארוכות. היו "נכנסים" בערימה. תופסים את היבול באצבעות ומעיפים כלפי מעלה באויר. האויר היה מעיף את הקש והחיטה הייתה נוחתת על האדמה. הקש היה משני סוגים, אחד דק וקטן, שהיה טוב לערבב בטית לבניית קירות וגגות בתים, וסוג שהיה מספוא לבקר.

ב[תקופת] הגורן, אחרי שהחיטה היתה מוכנה, היה מגיע הנוטר, הרועה השכיר, הספר, השומר, מנעיל הפרסות, כולם היו באים כדי לקבל את שכרם (חובות). באותם ימים לא היו מזומנים או ויזה כמו היום.

אחר כך היו מכניסים את החיטה לתוך נפה, הייתה נפה לגרגירים הקטנים ונפה לגרגירים הגדולים. זאת עבודה לנשים. ה "רד׳איד" הם גרגירי החטה החולים והקטנים (מלשון גשם קטן, דלף), אלה לא ניתן היה למכור אותם, בדרך כלל אלה היו מאכל לבעלי החיים. לעומת זאת יש " קַמְחְ", זאת חיטה טובה וגדולה שהייתה נשארת בתוך הנפה, זו הייתה חיטה נקייה כמו זהב. זה מקור הפתגם שעדיף " הרד׳איד׳ שלנו על קַמְחְ אלסַּליבִּיין"

(הצלבנים). זאת אומרת, תעדיף את הדֶלֶף שלך על החיטה הטובה של הזרים. זה פתגם שהיו אומרים אותו לגברים מהכפר שהתחתנו עם נשים זרות מחוץ לכפר. כי הבנות שלנו, אפילו אם היו "רד׳איד'" (לא יפות, חלשות) יישארו עדיפות על הבנות הזרות שמביאים מחוץ לכפר.

נג׳מה יעקוב - אם יעקוב (נולדה ב 1927 באקרת׳ וגרה כיום בכפר יאסיף):
"התושבים היו מגדלים עונה חיטה ועונה טבק. גם זרעו עדשים, פול, חומוס, בצל. לא היינו קונים שום דבר מבחוץ. הכל מהבית. אף אחד לא קנה בכסף. את הטבק היינו מוכרים לחברה מבחוץ, היו באים ואוספים את הטבק מהכפר. האנשים קיבלו כסף תמורת הטבק. היו חוסכים אותם לחג ואז היו קונים בגדים, ממתקים ומצרכי החג".

ג׳ריס טעמה - אבו ריאד (1932) נולד באקרת׳ וגר היום בכפר יאסיף:
" גרתי בבית עם אמא, אבא וארבעה אחים. משפחה מודרנית. (צוחק). אין הרבה ילדים. בתי הכפר היו בנויים מאבן. רובם קומה אחת, ובעלי החיים היו גם בתוך הבית. הבית שלנו היה בן קומה אחת אבל מאוד גדול. מי שהיה מתחתן מהכפר היה עושה את מסיבת החתונה אצלנו. הבית היה בנוי מקשתות ותקרה. לא היו בו חדרים. הקשתות היו מופרדות באמצעות ארונות. לא היה כמו היום שכל אחד יכול להתחתן ולגור לבד עם אשתו בבית של 100, 150 מטר. האנשים היו מחלקים את הבית ביניהם. אני הייתי עובד כל היום בפלחה. לפעמים היה יורד גשם ולא הייתי חוזר הביתה עד שאני מסיים את העבודה.

אמא שלי הייתה "גברית". הייתה עובדת יום ולילה. הייתה הלכת עם אבא שלי לאדמה, הייתה עובדת בכל דבר, במיוחד בזריעת בשתילת טבק ובהכנת שרשרת מעלי הטבק המוכנים." (צוחק).

חתונות

אם יעקוב: " אני התחתנתי בגיל 18. כאשר פינו אותנו מהכפר, הבת שלי אבּתְהאג׳ הייתה בת 7 חודשים. החתנות בימים ההם היה להם טעם וכבוד. האנשים היו שמחים יותר. לא כמו היום, אנשים הולכים לאולם [חתונות]. אז האנשים היו עושים מסיבות במשך שבוע. הנשים היו יושבות ומכינות בעצמן אטריות לחתונה. לא כמו היום קונים מוכן. אחר כך הצעירים, בנים ובנות, היו מחזיקים ידיים ורוקדים דבקה יחד.
השושבין של בעלי היה חנא שיבאן סבית. השושבינה שלי הייתה רדא עטאללה. האנשים היו מאחלים לעצמם שהשושבין יהיה ממשפחת שיבאן. כי הם שרו וניגנו על כלי מוסיקה בחתונות, היו מלהיהים את החתונה. אם דרע׳אם, אשתו של חנא שיבאן סבית, הייתה גם היא שרה בחתונות.

בית הספר

מערוף אשקר - אבו נעמה (1929):
"בית הספר של אקרת׳ היה חדש. הוא נבנה בתקופת המנדט, בתחילת שנות השלושים. אני למדתי עד כיתה ז׳ באקרת׳. אבל אני עד היום ממשיך לקרוא ולכתוב מאמרים ולשלוח מכתבים לעיתונים. האחים שלי למדו בבית הספר. יש לי אח שסיים תיכון. באקרת׳ היה אפשר ללמוד עד כיתה ז׳ ואחר כך ללכת לכפר אלבסה או לעכא להמשיך את הלימודים.

רמת הלימודים באקרת׳ הייתה טובה מאוד. אני זוכר בשיעורי אנגלית היו מבקשים מאתנו אחרי יום הלימודים לדבר רק אנגלית ואסור היה לדבר ערבית, כדי לחזק את האנגלית שלנו. המורה נתן לנו מקל קראנו לו סיגנל (Signal), בהתחלה קראנו למקל punishment, זאת אומרת עונש. מי שהיה שוכח ומדבר ערבית, החברים מהכיתה היו נותנים לו את המקל ואומרים לו take the signal . למחרת בכיתה, המורה היה שואל אצל מי נמצא הסיגנל השבוע?. והיה מעמיד אותו בפני התלמידים, מוריד לו ציונים ונותן מכות עם המקל על הידיים.

המורה לאנגלית היה מאקרת׳. שמו ד״יב אליאס עטאללה. לפעמים גם הכומר היה מלמד אותנו. היה אצלנו גם מורה מכפר עלמא אלשעב, מלבנון. הוא היה אמור ללמד אותנו אנגלית, אבל פעם בשיעור היה אומר Ze boy במקום The boy. פיטרו אותו והמורה ד״יב המשיך במקומו. בסוף השנה בית הספר ביקש מכל ילד לשלם 20 גרוש יותר כדי להביא מורה נוסף לבית הספר. שילמנו. הם הביאו מורה מכפר אלבסה. שמו פ׳הד. למדנו אצלו אבל לא עזר לנו חוץ מאשר באנגלית. למדנו לקרוא, לתרגם, לשוחח, לכתוב חיבור ולמדנו דקדוק. בשיעורי הגאוגרפיה הוא היה יושב על הכסא ונרדם. הבנות לא למדו. פעם הביאו מורה ופתחה כיתה לבנות אבל לא המשיכה. הייתה משפחה אחת שהתעקשה ללמד את הבת שלה ודאגה שתלמד אצל מורה פרטי, לילדה קראו נורא סבית, אמא של ג׳ריס אשקר. אני זוכר שיום אחד היא מילאה שני מיכלי מים מהמעיין והלכה לשדה כדי להרטיב את הטבק, ואז פגש אותה שוטר בריטי ושאל אותה באנגלית למה את עובדת? אז היא ענתה לו באנגלית

I work to assist my parents because my father is an old man also my mother

בשנת 1947, ילדים רבים עזבו את בית הספר בגלל המלחמה והמתח. מספר התלמידים התחיל לרדת בהדרגה עד שנשארתי בכיתה לבד. אז גם אני עזבתי את בית הספר.״

משחקי ילדים

אבו נעמה: ״כשהיינו ילדים שיחקנו הרבה משחקים. בעיקר כדורגל. הכדור היה עשוי מעור של חיות. שיחקנו את משחק הדבורה והדבור, שני אנשים עומדים גב אל גב, משלבים ידיים, הראשון מתכופף ובכך מרים את חברו על גבו כאשר הפנים של החבר כלפי מעלה. כל אחד עושה את התרגיל בתורו. במשחק אחר הטמנו זתים בתוך ערימת עפר והיינו אמורים להחדיר קוץ לתוך הערימה, ולאתר את הזתים אחד אחד, מי שהיה חושף שניים במכה אחת היה מפסיד את תורו. היו הרבה משחקים, נדנדות, גולות, היאבקות תרנגולות, ועוד משחקים כמו אלמַנָה, אלזקאל, אלכּאזי, אלסבּרכּי, אלזקאליט, [כל אלה שמות משחקים]. בקיץ שיחקנו בגורן מחבואים״.

גיוס לצבא בזמן הטורקים

אבו זיאד: ״ בשנת 1914, היה גיוס חובה לצבא הטורקי. אבא שלי התגייס ונסע לטורקיה כשהיה בן 17. לקחו אותו לאלשאם [דמשק], אחרי איזה תקופה הוא ברח עם חבר שלו אנדראוס, שמכפר עלמא. הם הלכו בלילות וישנו בימים.

הדרך מדמשק לאקרת׳ לקחה להם הרבה זמן. עברו דרך אזור אלשריעה בין סוריה ופלסטין, ליד גשר בנות יעקוב. כשהתקרבו לכפר, הבנות של מח׳תאר הכפר ראו אור בשדות. היה ידוע באותם ימים שאם רואים אור רחוק אז יש שם עריקים מהצבא. הבנות סיפרו לאבא שלהם שראו אור בשדות. המח׳תאר דיווח לצבא. הצבא הגיע ועצר את אבא שלי והחזיר אותו ברכבת לדמשק. שם הוא למד סיעוד ועבד בתור אח בצבא. הוא גם עבד דוור בין דמשק וג׳בל אלדרוז. הוא עבד ארבע שנים. בסוף, טורקיה התחילה לסגת ולתפורר, אז אבא שלי חזר לאקרת׳״.

הפינוי השני

אם יעקוב: ״ אני, בעלי והבת שלי אבתהאג׳ היינו בין האנשים שנשארו לשמור על הכפר אחרי שהצבא פינה את רוב התושבים בפינוי הראשון. נשארנו בכפר כששים אנשים. אני לא רציתי להישאר בכפר. כבר הכנתי כמה בגדים כדי לנסוע לאלראמה ואצטרף למשפחה שלי, הייתי צעירה ורציתי להישאר עם משפחתי. אבל בעלי אמר לי תשארי באקרת׳. עברנו תקופה כמעט נורמלית באקרת׳ מנובמבר עד מאי 1949. כל הזמן החזקתי את הבת שלי. לידי גרה אשתו של מוסא אלח׳ליל עם הבת שלה והיינו מבקרות אחת את השנייה. הכפר כמעט ריק. לא היו אנשים. הייתי נכנסת לכפר והייתי נתקפת פחד, כי הכפר שומם. האנשים עבדו באדמתם וזרעו תירס במקום טבק. כי התירס דורש פחות עבודה, טיפול וזמן מאשר הטבק. הצבא ראה את המשפחות ולא הפריע.

אני זוכרת שאנשים מהכפרים הסמוכים היו גונבים את חבילות הטבק ואת החיטה מתוך הכפר. היו באים גנבים מפסוטה ומלבנון.

אנשים מאקרת׳ ניסו לחזור לכפר. הם הבינו שהצבא לא מקיים את הבטחתו. אבל הצבא הביא משאית והחליט לפנות מהכפר את כולם. הצבא לא נתן לאנשים לקחת איתם בגדים. אלחאג׳ה פהדה ביקשה מהחיילים שיתנו לה לקחת את סבון השמן שלה, ולא הסכימו. אשתו של חביב אלשבלי, מסכנה, ביקשה לקחת את הזהב שלה, היא ביקשה רק לקחת את הצרור שהכינה ולא הסכימו. המשאית הורידה את האנשים ליד הסיבוב הראשון של אלראמה. היו איתנו זקנים שלא יכלו ללכת. הגיע סלימאן סבית ולקח אנשים על הגב שלו, מלמטה אל תוך אלראמה. מצאתי את המשפחה שלי, הלכנו, אני, הבת שלי ובעלי לגור איתם.

גרנו באלראמה כמה חודשים. עבדנו במסיק זיתים. בעלי מצא עבודה במעליא עם האח שלו ולכן עברנו לגור שם בשכירות . ניסינו לקנות אדמה במעליא אבל תושבי מעליא לא מכרו לנו. קנינו בכפר יאסיף ועברנו לגור שם״.

אבו נעמה: ״ תושבי אלראמה היו פלאחים ולא היה להם מקומות תעסוקה. הפליטים חיפשו עבודה מחוץ לאלראמה, וכדי לצאת מהכפר היית צריך לבקש אישור מהמושל הצבאי. חלק מהאנשים קיבלו היתר וחלק לא. מי שלא קיבל אישור יצא לעבוד בסתר. מה שכאב לנו הוא לא רק המצב הכלכלי, כאב יותר שהפסדנו מולדת.

בתקופת השלטון הצבאי, היה מותר לנו לבקר את אקרת׳ רק ביום העצמאות

של ישראל. ביום הזה היה אפשר לנסוע ללא אישורים. אני זוכר את הביקור הראשון שלי לאקרת׳ אחרי הפינוי משם, אני והמשפחה שלי שכרנו רכב עם נהג מאלראמה ונסענו לכפר. הכפר אז לא היה הרוס. כשראיתי את הכפר לא הפסקתי לבכות. מרוב עצב לא הצלחתי ללכת לבית שלנו. ראיתי מרחוק שדלת הבית פתוחה, הכפר היה שומם.

באותם ימים, האנשים היו עדיין בטוחים שהם יחזרו לבתיהם באקרת׳. פנינו לבתי המשפט הישראליים ודרשנו לחזור לכפר. בתקופה שקיבלנו את החלטת בית המשפט שניתן להיכנס לכפר, והתכוננו ללכת לשפץ את הבתים, הצבא נכנס לכפר ערב חג המולד בשנת 51 ופוצץ את כל הבתים בחומרי נפץ ובהפגזה והרס את כל המבנים חוץ מהכנסייה.

אני עד היום, מרגיש שחסר לי משהו. חסרה לי המלה מולדת. אני ישן, מתעורר ואוכל וחושב כל הזמן על הכפר. אני מבקר תמיד בכפר. אני אומר שבני אדם גרים במולדת, אבל אצלי זה הפוך, המולדת גרה בתוכי. רצינו להשתקע באלראמה. היינו הפליטים הראשונים שקנו בית באלראמה. פליטי אקרת׳ האחרים כעסו עלינו כי חשבו שויתרנו על הכפר שלנו. אחר כך, התחילו גם פליטים אחרים לקנות ולבנות בתים. זה היה בשנות 56 -57. בשנת 1971 עברנו לגור בכפר יאסיף. אני עדיין חותם בסוף המאמרים שאני כותב, מערוף אשקר, אקרת׳, כפר יאסיף״.

מאבק משפטי

אבו ריאד: ״ כשהיינו באלראמה הציע לנו המושל הצבאי פעמים רבות שיתן לנו אדמות במקום האדמות שלנו באקרת׳. תמיד סירבנו. הציעו לנו להחליף עם אדמות פליטים מכפר שעבֵ, פסוטה, כפר ענאן, אלסֻואנה או כפרים אחרים. עם הזמן המדינה התחילה לבנות על האדמות שלנו. היא בנתה את מושב גרנות הגליל על האדמות שלי ושל בני דוד שלי. אחרי סיום הממשל הצבאי היה אפשר לבקר בכפר. ביקשנו מהכומר לפעול אצל השלטונות כדי לקבל אישור לשפץ את הכנסיה ובית הקברות. אכן קיבלנו היתר ושיפצנו את הכנסיה ואנחנו מתפללים בה עד היום. בשנת 71 קיבלנו, אחרי בקשות רבות, אישור לקבור את מתינו בבית הקברות. היום מי שחוזר לאקרת׳ הם רק המתים שלנו. אנשי אקרת׳ אינם יושבים בשקט. מאז הפינוי ועד היום אנחנו במאבק משפטי מול המדינה. קיימנו הרבה הפגנות ועצרות מחאה. וכל שנה אנשי ברעם מארגנים קייטנה לילדים ולצעירים של אקרת׳ כדי שהם ימשיכו את המסע״.

حكاية إقرث كما يرويها مهجروها

تجميع الشهادات: رنين جريس، منى يعقوب، نجمة يعقوب، ابراهيم عطاالله، فرج خوري، جريس خياط، ميساء سبيت، ولاء سبيت , يوسف خياط
طباعة: منى يعقوب، رنين جريس، جريس خياط

تحرير: رنين جريس

تم جمع هذه الشهادات خلال العام الحالي 2010

ميلاد أشقر- أبو زياد (1931): "أهل البلد اشتغلوا أكثر اشي بالزراعة وع البيادر. الختيارية كانت تعمل عريشة ع البيادر وتقعد تحت فيّتها، كل عائلة بإقرث كان إلها عريشتها. البيادر كانت كلها جنب بعضها البعض القمح كنا نجيبه من البيدر، ندرسه شهر أو شهرين على فرس أو بقرات، بعدها نطحنه ناعم وبعد ما يخلص البيدر كله كنا نعمل عورمة كبيرة (قمح وتبن مخلوطين، قبل الفصل، وموجودين على شكل هرم) ونعلن للناس، إنه بكرة مثلا أبو إلياس بدّه يذرّي البيدر (يعني يفصل القمح عن التبن)، وتيجي الناس تساعد، بيجو عشرة أو عشرين رجل حاملين مذراية (المذراية عبارة عن كف له خمس أصابع مع عصا طويلة)، يدقوا بالعورمة، وبيجي الهوا بياخد التبن وبخلي القمح. التبن بيجي مرحلتين، مرحلة ناعمة كبيرة عشان السطوح والحيطان، ومرحلة يكون مخزون علف للبقر.
بالبيدر، لما يصير قمح كان بيجي المخدر (حارس على الأرض)، العجال (الراعي الذي كان يسرح ببقر القرية في الجبال والمراعي)، الحلاق، الناطور (شخص في البلد الذي يقف على منطقة عالية وينادي على أهل البلد ويعطيهم الأخبار) واللي بحذي البقر والخيل، كلهم بيجوا يوخدوا أجارهم. ما كان في مصاري وفيزا مثل اليوم. بعدها يحطوا القمح بالغربال، كان غربال مصنوع للحب الصغير وغربال للحب الكبير. يعني بيجي مع عيون صغيرة أو كبيرة، وهاي شغلة نسوان. الرذايذ هي الحبة الميتة اللي بتنزل من الغربال، الرذايذ هاي لا للبيع ولا للشراء، عادة بعطوها علف للمواشي، والقمح هو اللي بيبقى بالغربال نظيف نظيف مثل الذهب. رذايذنا ولا القمح الصليبين، هذا مثل شعبي كانوا يقولوه للبنات الغريبة اللي بتجوزوهم وبجيبوهم على البلد، والمقصود إنه بنات البلد ولو كانوا رذايذ بظلّهم أحسن من البنات الغريبة اللي بجيبوهم على البلد (ضاحكاً)."
وتضيف نجمة يعقوب- أم يعقوب (1927) وهي تعيش اليوم في كفرياسيف:
« الناس كانت تزرع سنة دخان وسنة قمح. بس كمان

كانت تزرع عدس، فول، حمّص، بصل، ما كنّا نشتري إشي من برّة. كل شي من البيت! ما بقاش حدا يشتري بمصاري. بس الدخان كنا نبيعه لشركة دخان برّة، تيجي وتلّم الدخان من البلد. وأهل البلد يوخذوا حق الدخان، بفترة العيد يروحوا يشتروا فيهم أواعي وحلويات ولوازم العيد».

بيت أبو رياض

جريس طعمة، أبو رياض (1932)، وهو يسكن اليوم في قرية كفرياسف: " بيتنا سكنّا أنا وأمي وأبوي وأربع أخوة، يعني عائلة موديرنيت (ضاحكاً)، فش كثير أولاد. بيوت القرية كانت مبنية من حجر وكانت معظمها طابق واحد والدواب كانت تسكن معنا. بيتنا من طابق واحد بس كان بيت كبير، واللي بدّه يتجوز كان يعمل عرسه عنا. بيتنا كان مبني من قناطر وسدّة من فوق. ما كان فيه غرفة، القناطر كانت مقسومة بخزاين، ما كان فيه مثل اليوم الواحد يتجوز ويسكن ببيت لحاله هو ومرته ببيت مئة متر او 150 متر، كانت الناس تتجوز وتقسم البيت بينهم. أنا كنت أقضي نهاري بالفلاحة، مرّات كانت الدنيا تشتي عليّ وما أروّح غير ما إنهي الفلاحة. أخوي كان أكبر مني وكان يشتغل بالريفيناري بحيفا. أمي وأبوي اشتغلوا بالفلاحة. أمي كانت رجاليّه، كانت تشتغل بالليل وبالنهار، كانت تروح مع أبوي على الأرض، وتشتغل بكل إشي، وخاصة بقطف الدخان وشكّه».

الأعراس

أم يعقوب: « أنا تجوزت لما كان عمري 18 سنة، ولما طلعنا من البلد كانت بنتي ابتهاج عمرها 7 أشهر. الأعراس أيام زمان كان إلها هيبة، والناس مبسوطه أكثر (ضاحكة)، مش مثل اليوم الناس تروح ع الأولام (אולם). كانت الناس تقعد جمعة تعلّل. النسوان كانت تقعد وتفتل شعيريّة على إيديهن للعرس، مش مثل اليوم بشتروها خالصة. بعدها تصير الشباب والبنات يدبكوا إيد بإيد. شبين جوزي كان اسمه حنّا شيبان سبيت، وأنا شبينتي كانت رضا عطالله. الناس كانت تتمنى إنه دار شيبان يكونوا شباينهم، لإنهم كانوا يغنوا ويعزفوا على آلآت موسيقى بالأعراس وكانوا يحمّوا العرس. كانت أم ضرغام، زوجته لحنا شيبان سبيت تغني في ألأعراس».

المدرسة - take the signal !!!

معروف أشقر – أبو نعمة (1929): « مدرسة إقرث كانت حديثة، وبنيت بفترة الانتداب البريطاني في بداية الثلاثينات. أنا درست لصف السابع بإقرث، بس أنا لليوم بعدني بقرأ وبكتب وببعث مقالات ورسائل للصحف. أخوتي تعلموا بالمدرسة، عندي أخ خلّص ثاني عشر. بإقرث اللي كان يخلص صف سابع كان ينزل ع البصة أوعكا يكمّل تعليمه. التعليم بإقرث كان منيح كثير، بذكر بحصص الإنجليزي كان مطلوب إنه بعد الدوام نحكي بس إنجليزي وممنوع عربي، عشان نقوّي انجليزياتنا. المعلم أيامها أعطانا خشبة صغير اسمها سيجنال (Signal)، بالأول كنا نسميها punishment يعني عقاب. وكان اللي يغلط ويحكي عربي يعطوه أولاد الصف السيجنال ويقولوا له take the signal. ولما يرجع الأولاد ع الصف كان الأستاذ يسأل مين كان معه السيجنال هذا الأسبوع واللي تكون معه كان الأستاذ يوقفه قدام الطلاب

وينقص له علامات أو كان يضربنا بالعصاية

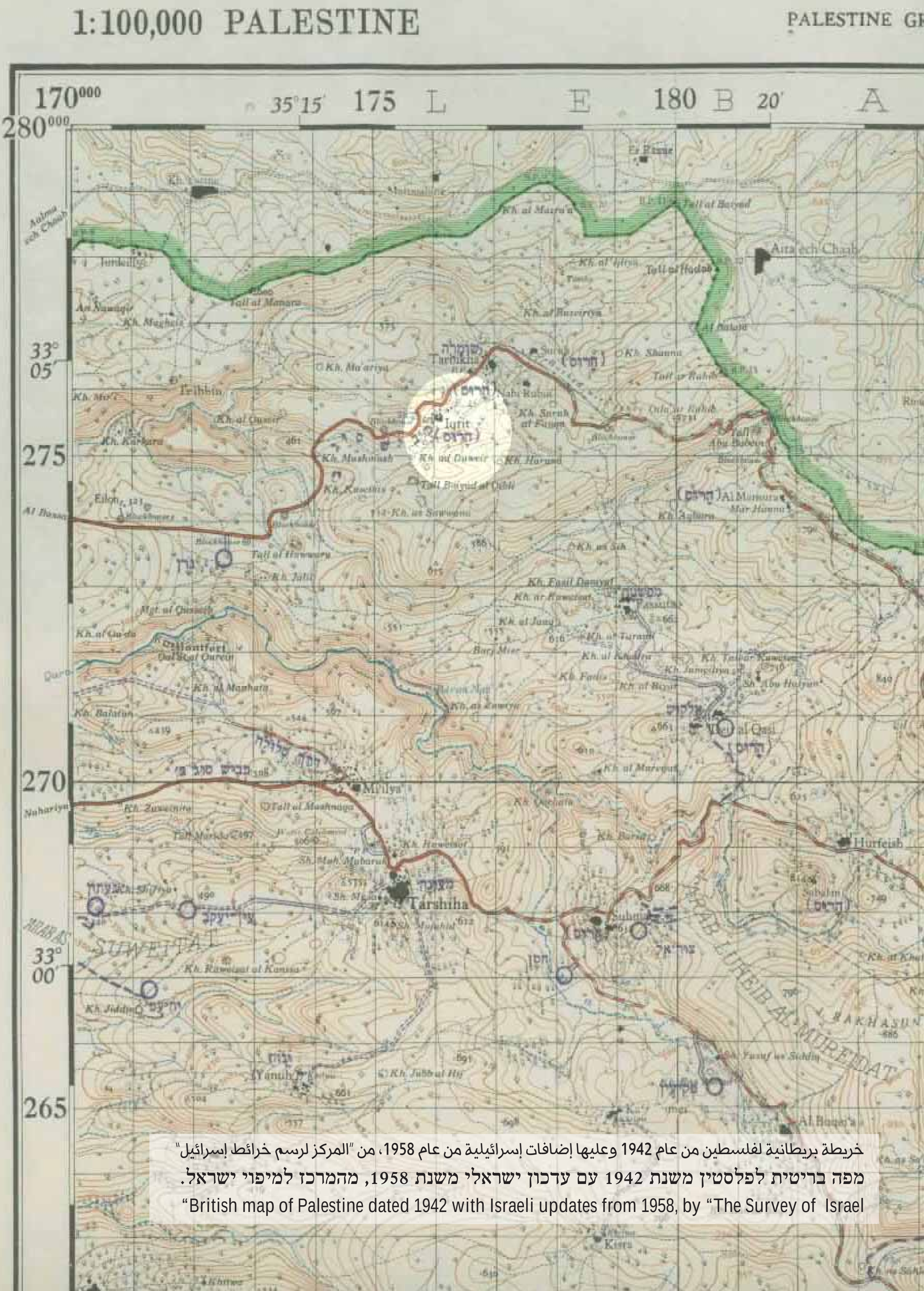

خريطة بريطانية لفلسطين من عام 1942 وعليها إضافات إسرائيلية من عام 1958، من "المركز لرسم خرائط إسرائيل"

מפה בריטית לפלסטין משנת 1942 עם עדכון ישראלי משנת 1958, מהמרכז למיפוי ישראל.

"British map of Palestine dated 1942 with Israeli updates from 1958, by "The Survey of Israel

" طريق العودة"

دليل المدن والقرى المهجرة والحالية والأماكن المقدسة في فلسطين، بالعربية والانجليزية والعبرية

إعداد سلمان أبو ستة، لندن، 2007

"מתוך "דרך השיבה",

מדריך לערים ולכפרים הפלסטיניים המונטשים והקיימים ולמקומות הקדושים

אנגלית, ערבית ועברית. ערך: סלמאן אבו סתַּה, לונדון, 2007.

The Return Journey

A guide to the depopulated and present Palestinian

towns and villages and holy sites in English, Arabic and Hebrew

by: Salman H. abu-Sitta, London, 2007

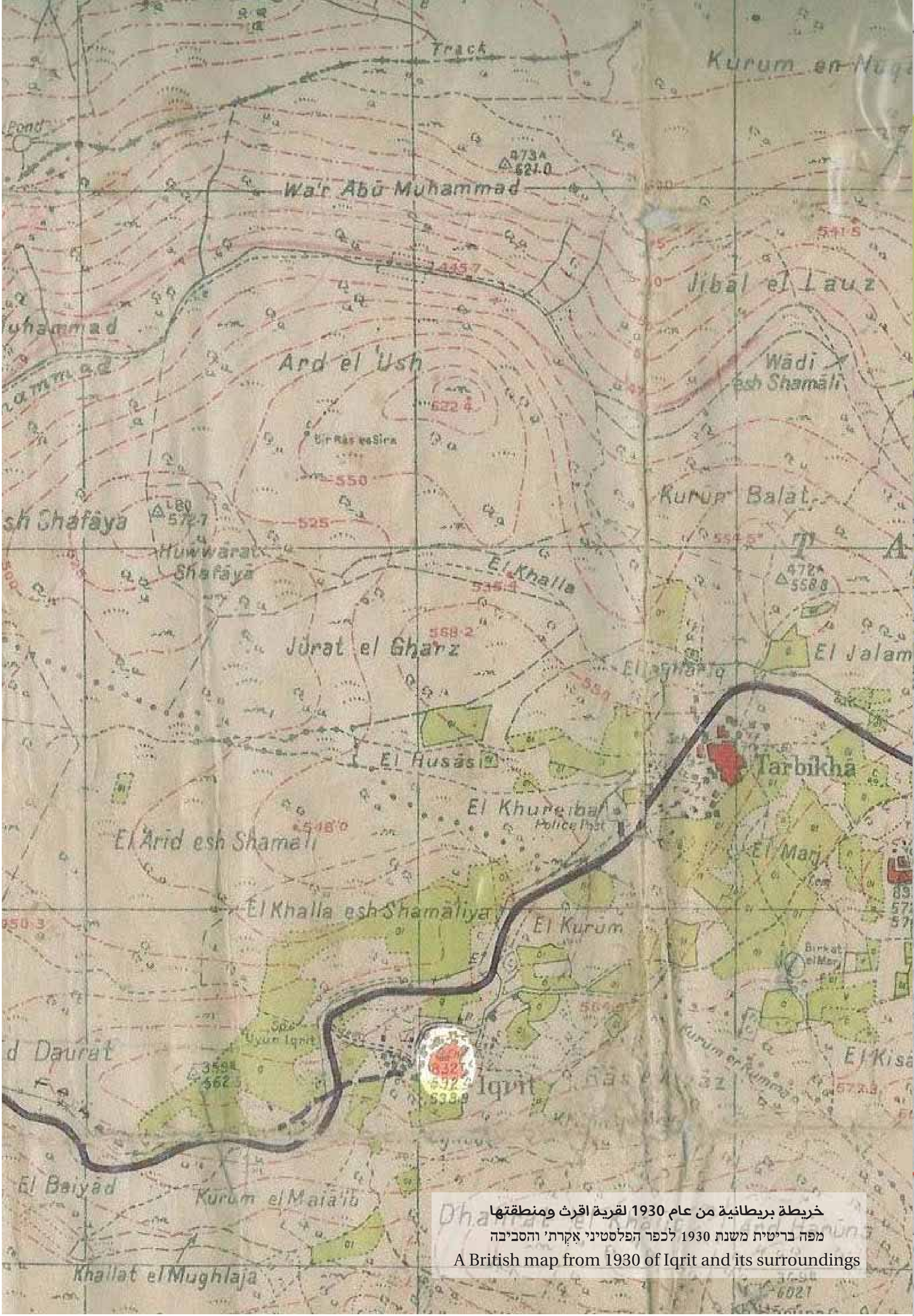

خريطة بريطانية من عام 1930 لقرية اقرث ومنطقتها

מפה בריטית משנת 1930 לכפר הפלסטיני אִקְרִת' והסביבה

A British map from 1930 of Iqrit and its surroundings

خريطة فلسطين قبل النكبة، إعداد سلمان أبو ستة
מפת פלסטין לפני הנכְּבָּה, ערך סלמאן אבו סִתָּה
Map of Palestine before the Nakba, By Salman Abu Sitta

على أيدينا. مرّة ولد بالصف راح يطلب أكل من أمه، في واحد من صفّه كان عم براقبه، نزل الولد على سطح البيت وقال لأمه: صرّيلي عروس مجدرة. سمعه الطالب الثاني وقال له: take the signal (ضاحكاً). صار الولد يصرّخ عليه ويقله أمي يا دوب تعرف عربي بدك إياها تعرف انجليزي؟!. معلم الإنجليزي كان من إقرث واسمه ذيب إلياس عطاالله. مرات الخوري كان يعلّمنا. وكان كمان عنا معلّم من علما الشعب (قرية بلبنان) اسمه ناصيف وديع صياح وكان مفروض يعلمنا انجليزي بالأضافة للمعلم ذيب. مرة بدرس الإنجليزي بدل ما يقول "ذا بوي" قال "زا بوي". آخر النهار أجا المعلم ذيب وقالنا فش إشي اسمه " زا بوي"، وطلّعوه من المدرسة وكمّل ذيب يعلمنا انجليزي.

آخر السنه طلبوا من الأولاد إنه كل واحد بدفع 20 قرش زيادة عشان يجيبوا معلم زيادة للمدرسة. دفعنا وجابوا لنا معلم من البصة اسمه فهد وديع فرح. تعلمنا عنده بس ما استفدنا منه ولا بأي درس غير بدروس الإنجليزي، علمنا قراءة، ترجمة، محادثات، إنشاء وقواعد. بس بحصص الجغرافيا كان يقعد ع الكرسي وينام. البنات ما كانت تتعلم. مرّة جابوا معلمة فتحت صف للبنات بس ما كمّلت، ومرّة جابوا واحدة ثانية كانت متزوجة وزعلانة من جوزها، ودبرتلها واحدة شغل إنه تفتح مدرسة عنا. علمت سنة واحدة وبعدين رضيت مع جوزها وراحت. اللي أهلها اهتمّوا يعلموها بإقرث وكانت تيجي عند المعلم والمعلم يروح عندها،هي نورا سبيت (أم جريس أشقر). بذكر مرّة كانت نورا حاملة تنكتين ميّ من النبع وراحت ترشّ الدخان بالأرض. أجا عليها بوليس إنجليزي وسألها بالإنجليزي: أنت ليه عم تشتغلي؟، ردت عليه بالإنجليزي وقالت له: I work to assist my parents because my father is an old man also my mother. بسنة ال 47، صارت الأولاد تطلع من المدرسة بسبب الحرب والتوتر. وصار عدد طلاب الصف يتضاءل لحد ما صفّيت أنا لحالي. ساعتها اضطريت أطلع من المدرسة".

ألعاب الأطفال

أبو نعمة: " إحنا كنا نلعب كل أنواع الألعاب وعلى رأسها لعبة الفوتبول، الطابة عنا كانت مصنوعة من جلد الدواب. كنا نلعب لعبة النحلة والدبور، هاي اللعبة كان يوقف فيها شخصين ظهرهم لبعض، وأيديهم متشابكة، مرّة الأول يرفع زميله ومرّة الثاني. لعبة

معروف أشقر - أبو نعمة يشير إلى بيته المهدم
מערוף אשקר - אבו נעמה מצביע על ביתו שפוצץ

ثانية كان اسمها لعبة الشوكة، كنا نجمع حبوب من الزيتون أو الغار أو الزنزلخت ونخبيها تحت كومة تراب ناعم، وبعدها نبدأ بالبحث عنهم بالإبرة وهي عبارة عن شوكة نبات قاسي، في حال ظهرت حبتين سوا بخسر اللاعب وبيدأ لاعب ثاني مكانه. في كثير ألعاب ثانية كنا نلعبها مثل المنّة والزقال، الكازي، السبركي، الزقاليط، المراجيح، البنانير، مصارعة الديوك، البلابل، حامي بارد والغميضة. بذكر بالصيف كنا نتخبّأ بين شوالات القش ع البيادر ونصير ندوّر على بعض".

زمن السفربرلك (زمن الاتراك وتجنيد الشباب العرب للجيش)

أبو زياد: " بسنة السفربرلك، سنة 1914، يومها كان في تجنيد إجباري لرجال القرى للجيش التركي. أبوي تجند في تركيا لما كان ابن 17 سنة، أخذوه على الشام، وبعد فترة هرب من الشام هو وواحد من قرية علما اسمه أندراوس، وكانوا يمشوا بالليل وبالنهار يناموا. الطريق من دمشق لإقرث أخذت معهم كثير وقت. لما قطعوا منطقة الشريعة، وين جسر بنات يعقوب، (الشريعة هي حدود طبيعية بين سوريا وفلسطين)، ووصلوا قريب على البلد، شافوه بنات المختار، يومها كان معروف إنه وين في ضيّ سراج بالعتمة ممكن هناك يكون في شاب هارب من الخدمة، البنات راحوا وبلّغوا أبوهم إنه في شاب هارب، والمختار بلغ الجيش عن أبوي وأجوا أخذوه كمان مرّة لقرية سمخ ومن سمخ رجّعوه بالقطار لسوريا. بسوريا أبوي تعلم تمريض واشتغل ممرض عسكري، وبعدين اشتغل ساعي بريد بين دمشق وجبل الدروز. اشتغل أربع سنين هناك لحد ما تركيا صارت تطلع من الجنوب وتنهار وعندها رجع أبوي على إقرث . بفترة السفربرلك أجا كثير جراد على المنطقة وصار يوكل الأخضر واليابس. تركيا صارت تعطي جوائز لكل شخص بجمع كل يوم علبة من بيض الجراد. بلدنا وكل البلاد كثير تضررت من الجراد، وأمي حكت لي إنهم وصلوا لوضع إنهم يوكلوا من براز البقر. بهاي الفترة الرجال كانوا بالحرب وكانت النسوان هي اللي تحرث الأرض وتحصد.

اقتلوا نسوان البلد قبل رجالها

أبو زياد: " لما تركيا إنهارت قسّموا المنطقة والإنجليز انتدبونا، أنا بذكر العسكر الإنجليزي لما أجا عنا على الأرض وطعميناهم تين يابس. فرنسا وبريطانيا حتى يشرعوا وجودهم بالمنطقة ويثبتوا إنه هذا الشعب صعب يعيش مع بعضه، أوجدوا خلاف بين المتاولة (القرى الشيعية المجاورة) وبين المسيحيين. أعطوا سلاح لجماعة شيعية وأعطوا سلاح لمسيحية بلدنا ولعين ابل. المتاولة هجموا على عين إبل وحرقوها. مختار بلدنا خاف إنه يحرقوا إقرث. بسنة العشرين هجموا علينا الشيعيين، أهل بلدنا أخذت نقاط استراتيجية، وين المنقطة الشمالية عند البركة، المنطقة هاي كانت كروم وأرض مكشوفة. قُتل من بلدنا بهاي الهجمة أربع شهداء، رجلين ونساء تنتين. كان عنا خوري قبضاي، شجّع البلد على الصمود.

مرّة دخل أرض بلدنا واحد من المتاولة راكب حصان. شافوه بعض نسوان البلد، منهم واحدة اسمها نصرة الأيوب وخالتي. النسوان هجمت عليه بالقشقوشة (فروع شجر ضعيفة) وضربوه. لما روّح الشاب على بلده قال: اقتلوا

النسوان بهاي البلد قبل الرجال، لإنه نساءهم أرجل من رجالهم.

مقتل مختار القرية

أبو نعمة: " أنا واعي الإنجليز، بذكر كيف أخذوا جمال ونزلوا ع البصة وصاروا يفتحوا الشوارع على الحدود. وأول ما وصلت السيارات، مشينا حوالي 5 كيلومتر حتى نشوف شكل السيارات، وصارت تيجي الجنود والجيش، وبنوا المعسكرات وشقوا الشوارع. الفلسطيني اللي كان يعرف شوية إنجليزي وظفوه الإنجليز. بين سنة 36 وال 38 كانت الثورة، إحنا سمّيناها الثورة الضارة، لإنه الإنجليز واليهود، فسخوا قيادة الثورة وصار معهم كثير متعاونين. مرّة أجا الجيش الإنجليزي وطوّق بلدنا، وأجبرونا نسلم السلاح. بال 37 اتهم الثوار مختار بلدنا خليل يوسف سبيت إنه بتعاون مع الإنجليز، وقتلوه. اتهموه باطل، المختار وأهل البلد كانوا يبعثوا أكل للثوار بالوادي. انقتل لإنه العرب مش أوادم بحق بعضهم. بهاي السنوات الثوار قتلوا حوالي 40 مختار. أنا بذكر منيح اليوم اللي انقتل فيه، كانت الفترة بين أحد الشعانين لأحد الفصح، كان في صلوات، بهاي الفترة أجو اثنين من أمريكا والمختار عملهم عشاء بعد الصلاة مع بعض الختيارية من البلد. وهم قاعدين والاّ واحد من الثوار بنادي على المختار بقول له كلّم القائد. طلع المختار برّة وراح عند القائد، مشيو حوالي كيلو متر بالطريق الوعرة عند كرم الزيتون. الدنيا كانت ضوء قمر والناس قاعدة برّة. بعد شوي سمعنا طلق بارود. البلد فزعت وبتذكر بنته غصيبة صارت تنادي عليه: يابا، يابا. أمي كانت أقرب واحدة على المكان ولما وصلت عليه لاقته بعده بشخّر. الناس جابت سلّم خشب، حطّوه عليه وجابوه ع البلد، وبالبلد مات. الجيش الإنجليزي من بعدها عملوا معسكر، حوالي 400 دونم، وصاروا يجيبوا عليه المعتقلين والأسرى من كل القرى والمدن".

أبو رياض: " علاقتنا بالإنجليز ما كانت كثير منيحة، وخصوصاً بسنة ال 36 بأيام الثورة. يومها كان مركزهم بمنطقة اسمها خربة الصوّانة (عرب السمنية)، وكانوا يجمعوا الشباب بالأساس من قرى الزيب والبصة والكويكات والكابري ويتهموهم بالمقاومة ويعتقلوهم، كانوا يعاملوهم مثل الدواب، يمسكوا إيدين بعضن ويبرموا كل النهار تحت الشمس، أنا يومها كنت كثير صغير، يمكن كان عمري خمس سنوات. من بلدنا ما كان في ثوار، بس بذكر إنه الإنجليز دخلوا البلد وطلبوا من أهل البلد يسلموا سلاحهم. كان في ثلاث شباب من عنا اسمهم أنيس أيوب وأسعد واكيم أشقر وميخائيل حبيب، سلّموا سلاحهم. وصلت فِسدة عنهم للثوار، وأجوا الثوار بالليل ع بلدنا وأخذوا الشباب وحطوهم ببير بسحماتا. بس ميخائيل حبيب تركوه لإنه عمته مريم عطاالله لحقت الثوار وترجّتهم لحد ما تركوه، هاي المرأة كانت قوية ورجالية. أنيس نجح يهرب من البير وظلّه يركض من سحماتا لأيلون (مستوطنه يهودية غربيّ إقرث) ومنها للعرامشة ولعلما بلبنان وظلّوا هناك، أما أسعد فأفرجوا عنه وما قتلوه، بس عذبوه كثير وضربوه».

جيش الانقاذ

أبو رياض: « جيش الإنقاذ أجا علينا من كل البلاد، سوريا، اليمن ومصر. بس لما أجا جيش

الإنقاذ، كثير عانينا منه، لإنه كل يوم صار بدهِن حطب، ميّ، أكل، أواعي وفراش للنوم، أهل البلد صاروا يتمردوا على جيش الإنقاذ، فقام الجيش حبس بعض الختيارية عنا بالبلد لليلة كاملة، كان بينهم إبراهيم الأشقر، توفيق الخوري، مبدّا حنا، شيبان سبيت، خليل أخوي وخالي خليل أبو فخري (خليل أسعد طعمة)، حبسوهن حتى يجبروا أهل البلد تتعاون معهم. أنا كنت أطلع حراسة مع بعض الشباب حوالي البلد، كنا نحرس من المغرب لنص الليل ودورية ثانية من نص الليل للصبح. وقتها كان عمري حوالي 14 سنة، كنت أطلع حراسة أنا ومجيد داوود ومعنا اثنين يمنيّة من جيش الإنقاذ. كان عنا بالبلد لجنة حراسة، وكانت توزع الشباب على الحراسة مع جيش الإنقاذ. سلاحنا ما كان سلاح أبداً، كان معنا بارودة مصدّية، يمكن تضرب فشكة ويمكن تلصّم وتبطل تضرب. الله يساعد العرب (بيضحك). جيش الإنقاذ كان ينام بمعسكر الجيش بين تربيخا وبلدنا بأرض اسمها كرم عضاض. هذا المعسكر كان للإنجليز، ولمّا طلعوا الإنجليز العرب أخذته . بذكر حادثة صارت قدامي، لما جيش الإنقاذ اتهم جريس حزبون من عكا إنه جاسوس لليهود وقرر يعدمه. أخذوه على المعسكر، عصبوا له عينيه، علّقوه على شجرة زيتون وشنقوه . أهل البلد هجمت تتفرج على الإعدام وأنا كنت بينهم. وهم يشنقوه انقطع الحبل، فأنا صرخت وقلت: بريء بريء. وهجمت على جريس وقمت الحطّة عن عينيه. قام واحد من جيش الإنقاذ حطّ البارودة بظهري وقال لي: اسّا بقوّسك وعاودوا علقوة مرة ثاني بالحبل وشنقوة ومات. كانوا كثير ظالمين، ويتهموا الناس بالباطل، لا قانون ولا ضمير».

بقرات أبو زياد

أبو زياد: « قبل احتلال البلد بفترة قصيرة، قسم من الناس خاف وطلع من البلد. بيوم من الأيام روّحت ع البيت بساعات الظهر وما لاقيت البقرات. سألت أمي: يمّا وين البقرات؟، قالت لي: ودّيتهم مع عاطف على لبنان. البقرات هدول إلنا وأنا بحبهم كثير، حياتنا هدول. زعلت عليهم كثير، ما أكلت ولا شربت، وقلت إنه أكيد في لعاطف أقارب بالقوزح (قرية لبنانية على الحدود)، ورحت ألحقه عشان أجيب البقرات. نزلت مشي على قوزح، سألت البيوت القريبة اللي على مدخل القرية إذا شافوا شاب أسمراني مع حوالي 12 راس بقر مرّ من هون، بس الناس ما عرفت. فكرت شوي وقلت أكيد راح على مروحين (قرية جنوب لبنان). مشيت من طريق القوزح على منطقة خلة وردة (شمالي النبي روبين) وأجيت على مروحين. سألت الناس وما حدا بعرف عن الموضوع. قعدت على بير وفوقيُّه دالية، وصرت أفكر وين راح عاطف مع البقرات. الناس قالت لي إفحص عند عرب البستان، هدول بدو من لبنان. الساعة وقتها صارت حوالي تسعة بالليل وكان معي عصاية صغيرة. رحت عند عرب البستان وصارت الكلاب تنبح علي، لإنه كل عربي من البدو كان عنده كلب حراسة. سألتهم عن البقرات بس ما شافوا إشي. سحبت حالي ورجعت ع مروحين، وأنا ما بعرف وين راح عاطف مع بقراتنا. وإلاّ إجا عليّ واحد من بدو مروحين وقال لي شو رأيك تروح على بدو بركة الحجارة، هاي وين البيت الأبيض تبع هيئة الأمم اللي ببيّن من كنيسة بلدنا، للجنوب بحوالي 400 متر. أخذت نفسي ومشيت ع عرب الحجارة، وسمعت كلاب تنبح، وهنالك لاقيت

عاطف مع البقرات وشكرت الله وحمدته. ولما التقيت بعاطف قلت له: شو جابك لهون؟ يلّلا ضبّ البقرات وخلينا نروح على مروحين. وصلنا مروحين 11 بالليل. دخّلنا البقرات بالحوش ونمنا، ثاني يوم قمنا سرحنا بالبقرات ونمنا كمان ليلة. ثاني ليلة رجعنا ع إقرث".

رفع الراية البيضاء على سطح الكنسية

أبو زياد: " بتشرين أول 1948 دخل الجيش الإسرائيلي ع بلدنا، أهل كيبوتس إيلون كانوا نايمين بالاستحكامات، بعد ما الجيش العربي ترك المنطقة وفلّ. يومها أنا كنت عم بنشل ميّ من البير وبسقي البقرات، والاّ شفت الجنود بتطلع على بلدنا، ركضت عند أبوي وقلت له: يابا يابا، اليهود أجوا. قال لي: يابا، المختار وأهل البلد اتفقوا يطلعوا ع سطح الكنسية. رميت سطل الميّ وطلعت ع الكنسية. لما وصلنا سطح الكنيسة، ربطنا الحطة البيضا، ونزل وفد من عنا يلاقي الجيش. التقوا وين المعصرة، وين كراج دار عطاالله. الوفدين سلموا على بعضهم ومشوا باتجاه الكنسية. وقتها أنا كنت واقف على سطح الكنسية ورافع العلم. بالكنسية جابوا لهم أهل البلد حلويات وشرّبوهم قهوة وبسكوت. خالي نادى عليّ إنه أنزل من سطح الكنيسة وقال لي إنه اليهود استلموا البلد وكتبوا أوراق، وطلبوا إنه نجمع كل سلاح المقاومين الهاربين".

رفع الراية البيضاء على حمارة القرية

وعن إرجاعه للمقاومين أضاف أبو زياد: " يومها أنا كنت أكبر شاب بالبلد . وأهل البلد طلبوا مني أروح على بيت محمد القاسم وألتقي بالمسلّحين وأطمئنهم وآخذ منهم سلاح، حسب الاتفاقية مع الجيش. مشيت ووصلت عند طريق المقبرة، تطلعت على الجبل وشفت جنود وخفت يقتلوني، حملت علم صغير، نزلت على أرض اسمها كُسبر (أرض في إقرث)، على قطمون (أرض مثلث، حواليها جبال، وصالحة للزراعة) وكمّلت على بيت محمود القاسم. هذا محمود كان بدوي وساكن بأرض لحاله مش بعيدة عن أراضي إقرث. مشيت حوالي ساعة، ولما شافوني المسلحين أجوا يركضوا عشان أحكيهم شو صار، بذكر منهم إلياس سلوم، حنا توما، لطف ويوسف جريس. حكيت لهم شو صار، وإنه اليهود اجتمعوا مع المختار وسلموا البلد وبعتوني عشان أطلب منكم تسلموا السلاح وإنه ما راح يصير عليكم إشي وانتو بأمان. قسم وافق وقسم لأ. كان معنا يومها ذيب الشيبان، وذيب قال إنه ما بده يسلم البلد وسحب حاله وراح. مشينا رافعين العلم الأبيض على عصا، ونزلنا من الجبل على القطمون، قطعنا الوادي لحد ما وصلنا على مشارف إقرث. واحد من الشباب قال كيف بدنا نسلم بواريدنا ونذلّ حالنا، خلينا نحطّ السلاح كله على الحمارة، ميلاد ولبيب بجرّوها وإحنا بنمشي معهم. المجموعة وافقت وحمّلوا حوالي تسع بواريد على الحمارة ورفعوا العلم الأبيض عليها لحتى وصلوا العين الغربية بإقرث. هناك لاقيت عمتي مريم وأم ماضي، قلت لها: شو يا عمتي؟، قالت لي: البلد مليانة جيش والجنود ع البيادر، إنتو توزّعوا، وما تطلعوا طريق واحدة".

وتضيف كاميليا خيّاط - أم راضي (1924)، وهي تسكن اليوم في كفرياسيف: " بعد ما رجعوا الشباب، أجا الجيش وصفّ حوالي 10 شباب من البلد بدّه يطخهم (باكية). الخوري أندراوس قرداحي هجم

عليهم وقال لهم: طخّوني أنا وما تطخوا الشباب. احنا ما عملنا لكم إشي ولا طلقة طلعت من بلدنا. قالوا له: راح نتركهم إذا فتحوا الطريق لكيبوتس أيلون وأزالوا الألغام. وبالفعل هيك صار وهيك نجيوا الشباب".
أبو نعمة كان واحداً من هؤلاء الشباب المسلحين الذين عادوا، وعن هذا حدثنا قائلاً: " أنا كنت مع الشباب اللي أجوا ووقفت مع الشباب اللي صفوهم ع الحيط وبذكر الخوف اللي كنّا حاسين فيه. بس بعد ما أفرجوا عنا رحنا حتى نفتح الطريق للكيبوتس. أنا كنت يومها صار لي يومين بدون أكل ونوم. رحت ع بيتنا، وبعد ما أكلت رحنا وصرنا نجيب حبال عشان نربطها باللغم ونسحبه. ولمّا خلصنا شغل روّحنا. أنا شخصيا قعدت يومين بالبيت ما طلعت، كنت حاسس بحزن كبير".

الرحيل الأول

أم راضي: " صار الجيش يروح وييجي علينا. وبيوم من أيام الصلاة، بتشرين ثاني، صحينا الصبح وشفنا البلد والبيادر مليانة جيش وسيارات. قرر الجيش إنه يرحّل أهل البلد ع الرامة لأسبوعين بادعاء إنه بدّه يأمن المنطقة من المقاومة وبعدها برجّع الناس. الناس تركت كل شي ببيوتها وعلى البيادر. والجيش جاب اوتومبيلات، حطوا الناس فيها وأخذوهم ع الرامة. واتفق مع أهل البلد إنه تبقى فيها بعض العائلات والخوري بهدف حمايتها وحراستها من الحرامية لحد ما ترجع الناس ع بيوتها. لما طلعنا كنت حبلى بابني راضي. قسم من العائلات راحت ع فسوطة، وقسم على معليا، بس الأغلب رحلوا على الرامة. احنا رحنا على الرامة لشهرين تقريبا. كان صعب كثير، هاي مش بلادنا، ما منعرف إشي. الشباب صارت تفلّ ع حيفا تدوّر ع شغل، والختيارية والرجال والنسوان والأولاد تشتغل بالزيتون مع أهل الرامة. أهل الرامة عاملونا مش عاطل، يخلف عليهم، تعالي حطي بلد على بلد مش سهلة، استعملنا لهم ميّتهم وأرضهم. اللاجئين أجت على الرامة معها فرشها ودوابها، واللي عنده مكان من أهل الرامة كان يعطي للعائلات ودوابها تسكن فيها. كنا نسكن كل ثلاث أو أربع عائلات بغرفة، في ناس سكّنوها بمدرسة مار جريس. الصليب الأحمر صار يعطينا إعاشة على عدد أفراد العائلة. بعد بكام شهر جوزي لاقى شغل في موشاف يعره (قرية يهودية بنيت عام 1950 على يد يهود قادمين من أفريقيا وأيضا بدو عرب من الجليل، هذه القرية بنيت على أراضي عرب السمنية/ خربة الصوانة التي صودرت عام 1948). بيعره كان في معسكر للجيش الإنجليزي

وبعدين صار معسكر إسرائيلي. أيام الإنجليز كان جوزي يتشغل كوّا، كان يغسل ويكوي أواعي الإنجليز وبعد الاحتلال قال له الجيش خلّيك هون وبنعطيك أكل وميّ، جوزي وافق واشتغل كوّا للجيش الإسرائيلي، ونقلنا نعيش بيعره. عارف خياط ولطف أشقر من إقرث، كانوا هم كمان مكوجيّة أيام الإنجليز وجوزي دبّر لهم شغل معه بالمعسكر ونقلوا هم كمان على يعره. اليهود بيعره طلبوا إنا نعلّمهم كيف يزرعوا دخان، علّمناهم، وصرنا أنا وماضي وعارف وزوجته نروح معهم ع زرع الدخان ونتشارك بالربح. بس صراحة بطلعش بإيدهم، هاي مش شغلتهم، وما بفهموا فيها. إحنا حملنا همّ الزرع وكلّه. بعدين حاولوا يزرعوا عنب وأجاص، زرعوا كروم بس كمان ما قاموا بواجبها كيف لازم لإنهم بفهموش بالزراعة. لما مات عارف انتقلت مرته على الرامة، وظلينا أنا وجوزي. بحرب لبنان 2006 أجت قذيفة على بيتنا بيعره وانقتل جوزي. بعدها أنا نقلت أسكن بكفرياسيف. حياتنا بيعره مع اليهود كانت عادية وكنا أصحاب. كنا عايشين باحترام معهم وابني هو أول ولد عربي بروح على حضانة يهودية. مرّة أجت الجانينت (الحاضنة) وكل أولاد الحضانة حتى يزوروا ابني بالبيت لما خلّفت ابني الثاني وانبسطوا كثير. أنا كنت أساعدهم بالطبيخ، ما كانوا يعرفوا يطبخوا الرز، هم ما بفهموا بالطبخ مثلنا، كانوا يجيبوا الدجاجة ويقطعوها ويحطوها بالمي ويقعدوا حواليها".

وعن رحيله الى الرامة حدثنا أبو زياد: " بعد فترة قالوا لنا اليهود ممنوع تبقوا بإقرث، يا بترحلوا على الرامة أو بتروحوا على لبنان. أنا طلعت مع البقرات من بلدنا لفسوطة، ومنها لجسر الحبيس غربيّ حرفيش، بعدها لسحماتا وللبقيعة. بالبقيعة شرّبت البقر، ارتحنا وكملنا طريقنا على الرامة. بالرامة كان في كثير مسيحية رحلوا من البلد وبيوتهم فاضية، وكان في أولاد حلال دروز دلونا على البيوت الفاضية. إحنا سكنّا ببيت فيه حوش كبير حتى يعيش فيه البقر كمان. هذا البيت كان لفوزي إبراهيم الناصر، هجر على سوريا، بذكر كان بالبيت صورة لرجل مع شوارب، وكان في سدّة كمان. بعدها جابولنا عائلة من فراضية (قرية جليلية مهجرّة) سكنوا معنا. قسم سكن بالتبّان (مخزن للتبن) وقسم على السدّة (نصف طبقة داخل البيت، يصعدون اليها بالسلم، وينام بها عادة الضيوف). الجيش الإسرائيلي طلب من الدروز إنهم يحطوا دائرة خضراء على أبواب بيوتهم، حتى إذا دخل يقدر يعرف بيت الدرزي من بيت المهجّر، ويرحلوا المهجّرين. بذكر واحد درزي اسمه علي قفورة (أبو محمد) أخذ علبة دهان وحطّ على كل بيوت المسيحية دوائر خضرا وهيك إحنا ظلينا بالبلاد. بقينا بالرامة لسنة 1988 ومن بعدها انتقلت أنا وعائلتي للعيش في حيفا".

الرحيل الثاني

عن رحيلها في المرحلة الثانية حدثتنا أم يعقوب:

" أنا وجوزي وبنتي ابتهاج من الناس اللي بقينا بإقرث بعد الرحيل الأول. بقينا بالبلد حوالي 60 شخص. أنا ما كان بديّ أبقى بإقرث. نزّلت شوية أواعي عشان أروح ع الرامة والحق أهلي، كنت صغيرة وبدي أبقى مع أهلي. بس جوزي قال لي خليك بإقرث.

عشنا حياة تقريباً طبيعية من تشرين أول لأيار 1949. كنت أظلّني كل الوقت حاملة بنتي،

وكانت حدّي ساكنة إمرأة موسى الخليل مع بنتها وكنا نزور بعضنا. ما فش حدا يعني، البلد فاضية، كنت أفوت ع البلد وشعر راسي يوقّف من الخوف لإنها فاضية. صارت الناس تشتغل بأرضها وتزرع ذرة مكان الدخان، لإنه الذرة البيضاء بدها أقلّ عناية ووقت مثل الدخان. الجيش شاف العائلات وما تعدّى على حدا.

بذكر كيف كانت الناس من القرى حوالينا تيجي وتسرق كبوش الدخّان والقمح من بلدنا، كانوا ييجوا الحرامية من فسوطة ومن لبنان. مرة طلعت أختي كوكب ، وشافت الحرامي حامل جاروشة بده يسرقها، صرّخت عليه وقالت له حُطّها حُطّها لوين حاملها؟ مش عيب عليك توخدها؟. جوزي وحنّا توما كانوا يجيبوا فشك طقّيع ويرموه بين إجرين الحرامية وهدوك يخافوا وينهزموا (تضحك). بعدين صارت أهل إقرث ترجع شوي شوي ع البلد وخاصة إنه الجيش ما وفى بوعده. كثرت الناس وساعتها أجا الجيش وقرر إنه يرحلنا كلنا. جابوا تْرَك ووقّفوه على الشارع تحت. الناس جمّعت أواعيها حتى تحملها بس الجيش ما رضي. الحاجّة فهدة، طلبت من الجيش توخذ صابون الزيت اللي أطلعته من البيت، وإمرأة حبيب الشبلي، مسكينة، طلبت توخذ ذهباتها، بتقلّهُن للجيش بس أعطوني هالسُرَّة، وما أعطوها. التْرك وصّلنا على أول كوربة بالرامة، يومها كان معنا عجايز وختياريّة ما بقدروا يمشوا. أجا علينا سليمان سبيت من بلدنا وصار يحمل على ظهره واحد واحد وينزّله على الرامة لتحت. لما لاقيت أهلي رحت أنا وبنتي وجوزي وقعدنا عندهم.
سكنا بالرامة كم شهر، اشتغلنا بالزيتون، وبعدها جوزي لاقى شغل بمعليا مع أخوه ونقلنا سكنا هناك بالإيجار، حاولنا نشتري أرض بمعليا بس أهل البلد ما أعطونا، ساعتها اشترينا أرض بكفرياسيف ونقلنا عليها».

ليلة الميلاد - 24/12/1951

عن رحيله الى الرامة وهدم القرية حدثنا أبو نعمة:

« أهل الرامة كانوا فلاحين وما كان عندهم موارد كثير، فصارت اللاجئين تطلب تصريح من الحاكم العسكري حتى يشتغلوا بأراضي خارج القرية. في ناس حصلت على تصاريح وفي ناس صارت تهرب بالخفية وتشتغل. بس اللي عزّ علينا مش الوضع المادي، اللي عزّ علينا هو إنه إحنا خسرنا وطننا.

بفترة الحكم العسكري كنا مسموح إلنا نزور البلد بس بيوم استقلال دولة اسرائيل، كانت الناس تسافر بدون تصاريح. بذكر أول زيارة الي لإقرث بعد التهجير، استأجرنا أنا وعائلتي سيارة مع شوفير من الرامة من دار مويس، ورحنا ع البلد. البلد يومها ما كانت مهدومة. أنا لما شفت البلد ظليتني أبكي أنا وعمتي مريم، من الحزن ما قدرت أروح ع بيتنا، شفت باب البيت من بعيد مفتوح والبلد فاضية. حسّيت بمشاعر غضب وخوف، والله ساعدني ما إنهار. الناس يومها كانت متأكدة إنها راح ترجع ع بيوتها بإقرث. أهل البلد توجهوا للمحاكم الاسرائيلية وطالبنا بالعودة، لكن بنفس الفترة اللي حصلنا فيها على تأشيرات من المحكمة لدخول البلد والبدء بتجهيز وترميم البيوت استعداداً للعود، دخل الجيش ع البلد بليلة الميلاد سنة ال 51 وفجّر كل بيوتها بالألغام والمدفعيات ما عدا الكنيسة.
أنا لليوم بظلني حاسس إنه في إشي ناقص،

كلمة وطن ناقصة. أنا بنام وبفيق وباكل وبظلّ فكري بالبلد، دائماً بزور البلد، وبقول كل الناس عايشة بوطنها إلا أنا وطني عايش فيّ. حاولنا نستقر بالرامة وبيتنا كان أول بيت لاجئين اشتري بيت بالرامة، في البداية زعلوا علينا أهل إقرث، لإنهم فكرونا تنازلنا عن بلدنا، بس بعدين صاروا هم يشتروا بيوت وأراضي ويعمروا. هذا كان بسنوات ال 56 و57. أنا وأهلي اشتغلنا بالرامة، بس بعدها أنا رحت إشتغلت بالريفاينري بمصنع الزفتة وبسنة ال 71 أجينا ع كفرياسيف. أنا لليوم كل ما أكتب مقال بشي جريدة بمضي من تحت: معروف أشقر، إقرث، كفرياسف".

ما تبقى...

حول المسيرة القضائية حدثنا أبو رياض:

« وإحنا بالرامة كثير حاول الحاكم العسكري إنه يعطينا أراضي مقابل أرضنا بإقرث وكنا دائما نرفض. عرضوا علينا نبادلها بأملاك غائبين من شعب وفسوطه وكفر عنان والصوانة وغيرها من القرى. الدولة مع الوقت صارت تبني على أراضينا. بنوا يشوف غورانوت هجليل على أرضنا وأرض أولاد عمي (مستوطنه يهودية بنيت عام 1980 على أراضي قرية إقرث وقرية تربيخا). لما خلص الحكم العسكري صرنا نقدر نطلع ع البلد، وطلبنا من المطران إنه يتوسّط لوزارة الأديان حتى نصلح ونرمم الكنيسة اللي تضررت بعد ما نسفوا البلد. ونجحنا بالحصول على الموافقة ورممنا الكنسية اللي بعدنا بنصلي فيها لليوم. وسمح النا إنه ندفن أموات إقرث بس بسنة 1971 بعد مطالبات وملاحقات عديدة لوزارة الأديان، واليوم اللي برجع لإقرث هم بس الموتى. أهل بلدنا مش ساكتين، ومن يوم الترحيل ولليوم وإحنا بمحاكم مع الدولة لإرجاعنا وتطبيق قرار محكمة العدل بإرجاعنا. عملنا كثير مظاهرات واعتصامات وإضرابات كخطوات احتجاجية. وكل سنة أهل إقرث بنظموا مخيم صيفي لأطفال وشباب إقرث حتى يكمّلوا مسيرتنا».

فعالية المخيم الصيفي

עוּני סְבֵּית - משורר של העם ושל המאבק (1929 - 2008)

המשורר נולד באקרת' בשנת 1929. בן למשפחה שרבים ממנה התפרסמו בדקלום שירה. אביו וסבו הטיבו לחבר שירה עממית (זג'ל). הוא בנם של ח'ליל ונעאמה סבית.

בשנת הנכבה 1948 גורש מכפרו ע"י הצבא הישראלי, כשאר תושבי אקרת', "מסיבות ביטחוניות ורק לשבועיים". הגלות הזמנית הפכה לקבועה , למרות פסיקת בג"צ בשנת 1951 המצדדת בזכות תושבי אקרת' לשוב לכפרם ולאדמותיהם.

הצבא הישראלי הגלה את עוני סבית, עם עוד קבוצה מעקורי הכפר ומתושבי אלראמה, אל ירדן. בשלב יותר מאוחר הוא חזר למולדת והתגורר באלראמה כפליט בבית שכור, מייחל לצדק שיעשה ומסרב להרגיש תושב קבע בשום מקום מלבד כפרו אקרת'.

המשורר לא חדל להיאבק למען השיבה. לא היה לו נשק מלבד השירה והמאבק העממי, ובשניהם לא חסך מאמצים. הוא וחבריו העקורים, הנהיגו את המאבק למען השיבה. לא פעם, הצליח להפוך אירועים חברתיים למפגנים פוליטיים. לא פעם הוא וחבריו נרדפו ונעצרו אך הדבר לא שבר אותו.

בשנת 1976, הוציא לאור את קובץ השירים (דיואן) הראשון שלו "הפצע הלוחם" (אלג'רח אלת'אאר), ובשנת 1997 יצא לאור הדיואן השני שלו "זרוּת במולדת" (עֻ'רְבָּה פי אלוַטַן). שירים רבים נוספים לא הספיק לפרסם בעודו בחיים.

עוני סבית נפטר ביום חמישי 23.10.2008 בעודו איתן במאבקו, נחוש באמונתו ובתביעת זכויותיו. הוא השאיר אחריו את אשתו ושותפתו לזרות ולפליטות נוּרָה אבּו איוּבּ סבּית ושמונה בנים ובנות.

عوني سبيت شاعر شعب وقضية

ولد الشاعر في العام 1929 في قرية إقرث الجليلية لعائلة عرف عن الكثير من أبنائها قدرتهم على قرض الشعر وكان أبوه وجده, من قبله, قد أجادا فن الزجل. هو نجل المرحومين خليل ونعامي سبيت وله خمسة من الإخوة والأخوات.

أرغم في عام النكبة 1948 أسوة بأهل قريته إقرث على الرحيل إلى الرامة لأسباب "أمنية" على يد الجيش الإسرائيلي. وأصبح النفي المؤقت مؤبدا على الرغم من قرار محكمة العدل العليا منذ العام 1951 القاضي بحق أهالي إقرث في العودة إلى بلدتهم وأراضيها.

وما لبث الجيش الإسرائيلي أن نفى الشاعر وعددا من مهجري القرية ومن سكان الرامة إلى الأردن. ولكنه عاد إلى أرض الوطن ليستقر في الرامة كلاجئ في بيت مستأجر على أمل عودة الحق إلى نصابه, رافضا الاستقرار الدائم في غير بلدته إقرث.

لم يكف الشاعر عن النضال من أجل العودة, ولم يكن لديه سلاح إلا الشعر والكفاح الشعبي ولم يبخل بجهد في كلا السبيلين. قاد مع جملة من رفاقه المهجرين النضال من أجل العودة وطالما حول المناسبات الكثيرة التي شارك فيها إلى مظاهرات وطنية. وكغيره من المناضلين تعرض للسجن والملاحقة فلم تلن له قناة.

أصدر في العام 1976 ديوانه الأول بعنوان "الجرح الثائر" وأتبعه بديوان آخر تحت اسم "غربة في الوطن" في العام 1997. وقد أودع في يد أبنائه قبيل مماته, الكثير من الأثر الذي يستحق وينتظر الإعداد والنشر.

وافته المنية صباح الخميس الموافق 23/10/2008 ثابتا في نضاله وراسخا في عقيدته وعنيدا في طلب حقه. وقد قضى تاركا وراءه زوجته ورفيقة دربه التي قاسمته معاناته وغربته نورة أبو أيوب سبيت, وثمانية من الأبناء والبنات.

بلادي

زجل: عوني سبيت

بْلادي إِسمها بَعْبد عْبادي
الدّنْيا نْكان إلْها مَلكّوني
عَدا كْروما ما بِستَحلو عْيوني
وتينِتْها ورُمّانتها والزّتونه
بدون الحق منها رَحّلوني
وغُربِةْ ذُل عالرّامه جابوني
ناديت الْ بِعِدلو تا يِسمعوني
بْتَجاهُلْهن نِدايي فَكّروني
يَ مَن أرضي أَخذْتو إِفهموني
ومَ بَنْسى قَبِر بَيّي والحنونِه
يَ مَن أَرْجع عأرضي بْتِمنَعوني
اوعوا تْفَكْروا بِتْيأسوني
كُل ما تُظلموا وتْعاندوني
قبل أهلي ما ماتوا عَلّموني
بْطَلَب حَقّي الأمانه حَمّلوني
لَجِل حقّي أنا لو تُصلبوني

وْبَقدِّس كُل تَلّه وكُل وادي
مَبَعْطيهُم أنا مْحبة بْلادي
وحَقِلها وبيْرها وعشِّ الشّوادي
وْغار جْبالْها البِشْرَح فُؤادي
وبِنار الظّلم هَدّوا لي عِمادي
وبِأرْضي سَكّروا بْواب السّعاده
تاريني عَالْهَوى الفاضي بَنادي
أوقِّف في طَلَب حَقّي جِهادي
مَ بَنْسى بالوطن مثوى جْدادي
ومَ بَنْسى بْحُب أَرضي إِعتِقادي
وْنَهبتو لُقمتي ولقمةَ وْلادي
مهما طال عن إِقرث بْعادي
كُل ما زِدت بِحْقوقي عِنادي
لا أَتْواطا ولا بَوِّس أَيادي
أمانِه شْعارها أشرف أمانه
بِموت الشرف بِتْريَّح ضميري

وشهادِه تْكون من أَشْرف شهاده

(من ديوان: "الجرح الثائر")

رحيل أم تهجير

تأليف: رزق الله نعمة الله عطاالله

ذكرى رحيل الأهل من هذي التلالْ ... والـدّور أضحت بعد ذلك للـزّوالْ
إذ هـدّموهـا دون مـا ذنب, سوى ... أن القضـاء أراد حقا حـين قـالْ
فـلـيرجـعـوا لـديـارهـم فـهـي لهم ... من حقهم في أن يكون لذا المجالْ
فـي قـريتـي لـم يـبـقَ غيـر كنيسةٍ ... أضحت مـقـرّاً للدعاء وللنّضالْ
والـيـومَ جئنا يـا ضـيـوفُ هـا هناً ... بوجودكم أضحى اللقاءُ كاحتفال
بكـنـيـسـة عـانـتْ فـراقَ رعـيـةٍ ... هـذاالـفـراق مـا لجـوهـره احتمال
سـتـون عـامـاً قـد مضت وقلوبنا ... تـرنـو لـعـودتـنـا إلـى هـذي الجبال
لـم نحتفل بـالـعـيد مـذ كُـنّـا هنا ... لـم تـقرع الأجـراس أعـوامـاً طـوال
الـعـيـدُ بـهـجـتـهُ قـدوم ضيوفنا ... فوجودكمْ هـو عيدنا فـي كل حال
يـا مـرحـبـاً فـديـارنـا تـزهـو بكم ... يـا نـصـرة المظلوم يـا رمـز الكمال
حُـلَـلاً ترحب فـي أجـاويـد الرجال ... حُـلَـلاً ترحب فـي أجـاويـد الرجال
أقدامكم وطئت بـأرض فارتدت ... فجدودنا عاشوا هنا بهدوء بال
ومـعـالـم الـذكـرى تـنـير عقولنا ... ورووا بـه أرض الخـلال مع التلال
عـرق الجـبـين استـنـفـذوه بأرضهم ... بـقـلـوبـهـم أمـلُ كـبـيـرُ لا يـزال
وقـضـوا فـعـادوا ميتين لأرضـهـم ... وتـعـود إقـرث لازدهـار واكتمال
في أن يعود لأرضهم أحفادهم ... والـكـون يـزهـو بالعدالة والجمال
إذ ذاك نرجو أن نراكم ها هنا ... شـيـبـاً وشـبـانـا نـسـاءً ورجـال
ونعيش في حسن الجوار جميعنا ... وبـأوطـد الإيـمـان نـبـقى باتصال

بالخير دمتم كل عام سادتي

لذكرى هدم القرية - كانون الأول 2008

ילדי הכוכבים

אטפאל אל-נֻג׳וּם

כתב: אדורם שרון-שנידלידר

תרגום: עמי אשר

אנחנו שנולדנו בצד הנכון של הציונות חונכנו על ברכי אהבה דוגמאטית ובלתי מתפשרת לאדמת ארץ ישראל. אך כתוצאה מכך, רבים השקיעו מאמץ כה רב בנסיון להשתכנע באהבתם לאדמה זו, עד ששכחו לגמרי מה בעצם פירוש הדבר לאהוב אדמה. על כן ניסו רבים לכפות אהבה ובעלוּת בכוח המחשבה והדמיון.

פעמים כה רבות נגלתה לעיניי הארץ הזו מבעד לחלון של מכונית בקצה הדרך שעה שישבנו מבודדים ממנה במיזוג אוויר. הנה היא לנגד עיני, ממוסגרת כאילו בגלויה, מקום שמחוץ להישג ידינו. במקומות כה רבים כל שאנו מסוגלים הוא לשלוח אליה את מבטנו השואל מעבר לסבך גדרות התיל שמתחנו לאורכה ולרוחבה. האדמה היקרה ללבנו נמחקת, נרמסת במאבק ללא מוצא שאנו מנהלים על מנת לבעול אותה ולהקפיאה בזמן מדוּמיָן נתון. כזו היא כיום, מבותרת איבר-איבר בתיל ובטון כך שלכל אחד מאיתנו יישאר משהו לאהוב.

לעתים, אפילו באין יודעין, השתוקקתי לחוות חיבור לאדמה הזו שלא תווך בסחרחורת ההתחבטות האינטלקטואלית. חיבור שהתקיים בטרם הומצאו מלים לתארו... או להצדיקו. חיבור שמוצא את מקומו בנפש האדם בשוויון נפש חף מהגיגים, כזו המוליכה אותנו אל מתחת לצל העץ בצהרי יום קיץ, במקום לשבת חשופים לשמש לצדו.

לפני חמש שנים קראתי מאמר בהארץ ובו נכתב על תושבי שני כפרים שאינם מוכנים לוותר על זכותם לשוב לאדמות מהם גורשו ב-1948. כוחות כבירים גויסו נגדם, ועדיין הם חוזרים לשבת ולהרהר בעבר, הווה ועתיד על גבעות הטרשים הגליליות של כפריהם החרבים. זה נראה היה לי מקום אידיאלי לבחון את גורלה העתידי של צורה אחרת של התחברות לארץ הזו, אותה חוו האחרים של הציונות, הילידים, הפלסטינים. התחלתי עבודת דוקטורט על שני הכפרים.

בדומה לרבים אחרים גיליתי את אִקְרִת׳ בו בזמן שגיליתי את בִּרְעִם. שמות הכפרים נקשרו זה בזה בעיתונות ובתודעה הישראלית הקיבוצית עד כדי כך שלעתים קשה להבין שמלבד גורל דומה, בעצם אין הרבה קשר בין השניים. לא פעם דומה שבמצפון הישראלי הקיבוצי נדון אִקְרִת׳ שלא בצדק לחיות בצלו שלבִּרְעִם. אך אִקְרִת׳ אינו בִּרְעִם. ואִקְרִת׳ חי.

כמו כן ולרוע המזל, אִקְרִת׳ וברעם הן רק שתי אפיזודות במפעל כביר של עיצוב נופי הארץ מחדש בכוח הזרוע, קורבנות של מנגנון אחוז תזזית ואובססיה להשתלטות על אדמות ולהדרה אתנית. מנגנון שיצא אולי מכלל שליטה. איבדנו המון בעטיו של המנגנון הזה. למשל: הביטוי הארכיטקטוני של משוואה מקומית בין אדם לאדמה. ביטוי ארכיטקטוני כזה היה מצוי בכפרים אִקְרִת׳ וברעם... כמו בכפרים כה רבים אחרים. הוא נרמס, ואבד לגמרי בין גלגלי השיניים של המנגנון. אבדן זה הוא אובדננו כולנו. האין חשש כי ההתחברות האיתנה לארץ, זו שמתוך שוויון נפש, היא שתיפול כעת קורבן? האם עלינו לקבור את צורת ההתחברות הזו לצד שרידי הבתים שנפוצו לכל עבר? מדרך לפרות שומרה?

טובתם המשותפת של כל תושבי הארץ הזו וכל המתיימרים לאהבה (בין אם נוח להם לכנותה ישראל, פלסטין, כנען... או בכל שם אחר) תובעת שאנשים מסוימים יסרבו להניח לחיבור האורגאני שלהם לאדמתה לקמול ולגווע. בין המתנגדים הללו ראוי למנות את תושבי אִקְרִת׳.

אולי התחלתי בעבודת הדוקטורט שלי בחיפוש אחר היכרות אינטימית ואורגנית עם האדמה. אבל מצאתי בני אדם. מאז 2006 אני מבקר באִקְרִת׳ דרך קבע. התברכתי בחוויה אנושית שמעתה ואילך תהיה לחלק בלתי נפרד ממני. אפשר שאִקְרִת׳אווים רבים כלל אינם יודעים זאת. הם העניקו לי שבריר מחווייתם, נתנו לי את הכבוד לטעום שמץ מחיבורם למקום זה, לגבעת הטרשים הזו ועליה כיפת הכנסייה.
נשארו כמה חוליות בעמוד השדרה של אִקְרִת׳ ־ זקני הכפר. אלה שחוו על בשרם את הגירוש (תהג׳יר) של 1948. אלה שהתנסו בייסורי הגלות בכפר אלראמה. אלה שהיה להם האומץ ־ על רקע האנדרלמוסיה והבלבול של הנכבה והקמת מדינת ישראל, למרות הזעזוע והקושי שליוו את ימי ראשית ההפקעה ־ להביא את טיעוניהם בפני בג״ץ. אלה שנודע להם על הרס כפרם בערב חג המולד של 1951. אלה הפוסעים בין חורבות אִקְרִת׳ וקוטפים עדיין תאנים וסברס (סַבְּר). אלה שבאים, ואלה שכבר באים פחות, אך נוכחותם מתגלמת בגופם של אחרים. אלה שנאבקו בתקווה מחודשת בשנות ה-70 וצעדו אל משכן הכנסת. אלה שישנו מתחת לכוכבים או בתוך הכנסייה, קיימו נוכחות ושבו להלך על אדמתם. אלה שמתביישים או שמכאובם טרם מצא מלים ואלה שאף פעם אינם מחמיצים קייטנה או כל הזדמנות לפתוח צוהר כאוב אל עברם מרובה הרבדים. אלה שרבים מתוכם מצאו ״שיבה״ באדמת בית הקברות.

יש עמוד שדרה שחוליותיו הן בניהם. אלה שנאלצו לשאת על כתפיים את מורשת הוריהם במציאות חדשה ולנוכח אתגרים חדשים במדינה צעירה שהפנתה אליהם

עורף של הדרה ואפליה. לימודים, קריירה, פרנסה. אלה שעתידים היו לצקת בסיס חדש לקיומה המתמשך של הקהילה שנפוצה לכל עבר. אלה שהיו צעירים בשנות השבעים וטעמו כילדים את טעם המאבק הפוליטי המתחדש. אלה שלא תמיד היה קל להם לחלץ מפי הוריהם את סיפור השנה ההיא והשנים שלאחריה. אלה שהוטל עליהם לבנות את גשר המכאוב בין 1948 לימינו אנו. ואלה שמחפשים עדיין נתיבים חדשים מנקודת תצפיתם שעל אותו גשר ממש. אלה שקיבלו על עצמם את המשימה כפוית הטובה הזו, ולא פעם נתקלו באי-הבנה מצד הוריהם כמו גם ילדיהם.

ברם, לאִקְרִת׳ יש עוד עמוד שדרה. לאִקְרִת׳ יש את ילדי הכוכבים. הצורה היצירתית והדינאמית ביותר של "שיבה" שבה התנסו תושבי אִקְרִת׳ היתה הקייטנות הסדירות שלהם. קייטנות אלו של תקווה והתנגדות ליוו קבוצה מגובשת במיוחד של ילדים לאורך כל ימי נעוריהם והכתיבו את קצב חייהם, צעד אחר צעד. הצעירים הללו אולי אינם בקיאים בכל השלבים הכואבים של המאבק הפוליטי שניהלו סביבם. הם אולי אינם מבינים את אופן הפעולה של כל גלגל שיניים במנגנון שנישלם. הם אולי אינם מבינים את המניעים ורוח התזזית של שכניהם. קשה להניח שהם יודעים איזו חורבה היתה פעם ביתו של מי. אבל הם מרגישים בבית באִקְרִת׳. אִקְרִת׳ הזין אותם והם מזינים אותו בתמורה. הם מילאו את המקום הזה חיים, וכעת אִקְרִת׳ חי בזכותם. בזכותם ממשיכים החיים במסלולם היורד מהכנסיה אל בית הקברות. בזכותם נושמות האבנים חיים, נושמים השדות, שרים העמקים ורוקדות הגבעות.

כמה לילות הם ישבו על תלם! פעם מסביב למדורה ופעם בלי, פעם ברוח טבת מקפיאה ופעם באביב, תמיד מתחת שמים עטורי כוכבים, באמצע הדרך בין הכנסיה לצלב הנישא מעל לעמק. תמיד הגבעה הקטנה להם כתר, אבני החורבות חרוזים נוצצים באור הכוכבים. למרגלותיהם משתרעים לאורך העמקים אורות היישובים היהודיים שמסביב. מעבר לבית העלמין ולגבעה המערבית, מצפון יורד לאטו המצוק עד היבלעו במימיו הארגמניים של הים התיכון בראש הנקרה/ראס אל- נאקורה. מדרום הכרמל צונח הימה בין האורות המרקדים של חיפה. שתי שרשרות ההרים נחות למרגלותיהם כמו זרועותיה המתוחות של אדמה השלוחות לחבק את הים. הם יושבים, שרים ומספרים סיפורים עד לשעות הקטנות של הלילה. מיתרי עוד נפרטים וקול התן (אל-וואוִיֶה) נשמע.

הזמן והמרחב תמיד היו מוקפאים בערבים אלה. אִקְרִת׳ הפך לספינה שבה הם מפליגים אל הלילה, נישאים על גל אלי כוכב. אִקְרִת׳ הוא הספינה והם קברניטיה. בין שיאי האדמה הגלית לשפליה הם מפליגים אל המאפליה, ושוכחים לרגע את מצוקות היומיום במדינה שהיתה מעדיפה שלא לראות אותם, שייעלמו.

הם ירשו אבנים ומכאוב. הם ירשו את האתגרים של קיום המורשת ונשיאתה על פני מים עתירי סכנות עד ליעד הסופי: אל-עַוְדָה, השיבה. אלה הם אטפאל אל-נֻג׳וּם. הם אלה שרואים בלילה, מפליגים לאִקְרִת׳, על גן של אבנים אבל כל כך קרובים לכוכבים.

أطفال النجوم

كتبه: أدورام شنيدلدر

ترجمه عن الانجليزية:
نبيه بشير

تحرير:عمر اغبارية

ربما نكون نحن الذين ولدنا في كنف الصهيونية الدافىء، قد نشأنا وترعرعنا على الحبّ العنيد الحازم للأرض. لكن كانت نتيجة ذلك أنَّ البعض بذلوا جهدًا عظيمًا، لإقناع أنفسهم أنهم يحبون هذه الأرض، لأنهم فقدوا ما هو حقاً معنى حبّ الأرض. لذلك، بحث العديد منا عن فرض الحبّ والتملّك بواسطة الفكر والخيال.

ظهرت لي هذه الأرض، مرارًا كثيرة، من الجانب الآخر لنافذة السيارة على حافة الطريق ونحن نجلس في عزلة مكيَّفة الهواء. بدت لنا داخل إطار وكأنها بطاقة بريدية، مكانًا لا نستطيع بلوغه. في أماكن كثيرة استطعنا فقط أن نسدّد إليها نظرتنا المتسائلة من خلال تعقيدات الأسلاك الشائكة والجدران التي نصبناها حولها. إنَّ الأرض المحبوبة جدًا قد طُرحت ودعست تحت صراعنا العقيم حتى نتملّكها، وحتى نجمّدها في الزمن المتخيَّل المُفترض. وهكذا فإنها تمتد مقسَّمة بالأسلاك والإسمنت، مهيأةً لنا نحن الذين نحبُّها.

غالبًا، وحتى دون علم في بعض الأحيان، تمنَّيتُ أن أجرّب التواصل مع هذه الأرض، والتي لا تمر بقناة تعوّجات الحساب الفكرية. ذلك التواصل التي كان قائماً قبل التفكير بالكلمات التي تصفه أو تبرره. تواصل يسكن داخل الفرد مطمئناً نقياً من عبء الأفكار ، كذاك الذي يقودنا إلى الجلوس في ظلّ شجرة في أصيل صيف حار، بدل الجلوس إلى جانبها في الشمس.

قرأت قبل خمس سنين مقالة في صحيفة "هآرتس" كتب فيها عن سكّان قريتين لم يتخلّوا عن حقّهم في الرجوع إلى قريتيهم وأراضيهم البتة منذ تهجيرهم في العام 1948. ماجت البحار بما لا تشتهي سفنهم وما يزالون يعودون ليجلسوا ويستحضروا الماضي ويفكّروا في الحاضر والمستقبل فوق ذرى جبال الجليل الجرداء لقريتيهم المدمرتين. بدا لي هذا مكانًا مثاليًا لأبحث فيه عن مصير ومستقبل شكل آخر من أشكال التواصل مع هذه الأرض، أعني ذلك الشكل الذي جرَّبه "الآخرون"، الأغيار عن الصهيونية، سكّان البلاد الأصليّون، الفلسطينيّون. بدأت دراستي لإجازة الدكتوراة عن هاتين القريتين.

اكتشفت، مثل كثيرين آخرين، قرية "إقرث" في نفس الوقت الذي اكتشفت فيه قرية برعم. كانت الاثنتان

مرتبطتين على نحو منظّم جدًا في الصحافة والوعي الإسرائيلي الجماعي بحيث صار من الصعب علينا أن نفهم أحياناً أنه إذا استثنينا المصير المتشابه، فإنّ القريتين عمليًا ليس بينهما الكثير من القواسم المشتركة. في أحيان كثيرة، تبدو قرية إقرث، وبلا حق، في الوعي الإسرائيلي الجمعي محكومًا عليها أن تعيش في ظلّ قرية برعم. غير أن إقرث ليست برعم. وإقرث لا يزال نبض الحياة يدبّ فيها.
ومن سوء الحظ أيضًا أنّ إقرث وبرعم مشهدان فقط من مشروع هائل لتغيير المنظر العام للبلاد بالقوة. إنهما ضحيتا آلة غضوب، يتملّكها وسواس تملّك الأرض والإقصاء العرقي. آلة خرجت عن السيطرة. بسببها فقدنا الكثير. على سبيل المثال، فقدنا التعبير المعماري الذي هو نتاج معادلة التواصل المحلّية بين الإنسان والأرض. كان هذا الشكل من التعبير المعماري حاضرًا في قريتي إقرث وبرعم، كما في كثير من البلدات غيرهما. كل هذا داسته الآلة وخسرناه. وهذه الخسارة خسارتنا جميعًا.
أينبغي الآن أن نخاف من أن تصبح أشكال التواصل الراسخة الطبيعية مع هذه الأرض، ضحية مرة أخرى؟ أينبغي أن ندفن هذه الأشكال إلى جانب أطلال البيوت المتفرّقة؟ وأن تُداس تحت أظلاف أبقار «شومره»؟(مستوطنة يهودية بجانب إقرث).

إنّ مصلحة جميع سكان هذه الأرض، وكل من يدّعي حبها (سواء يسميها إسرائيل أو فلسطين أو كنعان أو أي اسم آخر) تتطلب أن يقاوم أشخاص معيّنون موت أو ذبلان علاقتهم العضوية مع هذه الأرض. ونستطيع أن نشمل سكّان إقرث بين هؤلاء المقاومين.
قد أكون بدأت إجازة الدكتوراة باحثًا عن بعض المعرفة الحميمة العضوية بهذه الأرض. وكان ما وجدته بشراً. أصبحت أزور إقرث بشكل دائم منذ سنة 2006. وحظيت بتجربة إنسانية أصبحت وستكون دومًا جزءًا منّي. حتّى أنه قد لا يعلم هذا كثير من الإقرثيّين. لقد منحوني شيئًا يسيراً من تجربتهم، ومنحوني شرف تذوّق تواصلهم مع هذا المكان، مع هذا التل الأجرد وكنيسته المقبَّبة.
لإقرث عدد من الأعمدة الفقرية. ثمة كبار السن، الذين ذاقوا تجربة التهجير في عام نكبة 1948. هم الذين عانوا صعاب المهجر في قرية الرامة، هم الذين كانت عندهم الشجاعة – في خضم فوضى واضطراب النكبة وإنشاء دولة إسرائيل، ورغم الصدمة والصعوبات التي واكبت بداية المصادرة – أن يرفعوا قضيتهم أمام محكمة العدل العليا. أولئك الذين علموا بتدمير قريتهم ليلة عيد الميلاد سنة 1951. أولئك الذين يمرون بين أطلال إقرث وما زالوا يقطفون التين والصبر (الصبَّار). أولئك الذين يحضرون، والذين أقل حضوراً، ولكن حضورهم يتجسد في أبدان الآخرين. أولئك الذين ناضلوا، مجدّدين الأمل، في السبعينيات، وقاموا بمسيرة إلى الكنيست. أولئك الذين ناموا تحت النجوم أو داخل الكنيسة يفرضون حضورًا ويجولون على تراب أرضهم مرة أخرى. أولئك الذين يخجلون أو الذين لم يجد الألم عندهم مفردات، وأولئك الذين لم يفوّتوا مخيمًا صيفيًا أو مناسبة لفتح نافذة الألم على ماضيهم المتعدّد الطبقات. أولئك الذين حقق كثير منهم "العودة" إلى أرض مقبرة إقرث.
ثمة عمود فقري يُشكّله أبناؤهم. أولئك الذين اضطروا أن يحملوا تراث آبائهم مجتازين ظروفًا جديدة في خضم تحدّيات مُستحدثة في الدراسة والعمل والسعي لتأمين الاستقرار الاقتصادي في دولة فتية لطالما أساءت معاملتهم بالإقصاء والتميز. أولئك الذين صاغوا قاعدة جديدة لضمان استمرار وجود

الفئة المقهورة. أولئك الذين كانوا شباًنا في السبعينيات وذاقوا إذ كانوا أطفالاً تجدّد النضال السياسي. أولئك الذين لم يسهل عليهم دائمًا أن يستخرجوا من آبائهم ما الذي حدث لهم بالضبط في نكبة عام 1948 وما تلاها. أولئك الذين وجب عليهم أن يعقدوا جسر الألم بين 1948 واليوم. أولئك الذين هم اليوم، من فوق هذا الجسر نفسه، ما زالوا ينظرون إلى الخارج باحثين عن سبل. أولئك الذين اختبروا هذا الظرف المؤلم، والذين لم يفهمهم في أحيان كثيرة آباؤهم وأبناؤهم على السواء.

إلا أن إقرث تملك عمودًا فقريًا آخر. تملك إقرث أطفال النجوم. قد يكون أكثر أشكال "العودة" إبداعًا وحراكًا مما جرّب الإقرثيون هو تصميمهم على إقامة مخيماتهم الصيفية التي تعقد دائمًا. تصاحب مخيمات الأمل والمقاومة هذه، فئة عينية صلبة من الأولاد في أول بلوغهم ومستهل نضجهم، مانحة إيقاعًا لحيواتهم في كل خطوة من خطوات الطريق. قد لا يكون هؤلاء الشباب عرفوا كل خطوة مؤلمة من نضالات أجدادهم السياسية. وجائز أنهم لم يفهموا كل تعقيد صغير للآلة التي سلبتهم. وقد لا يكونون جميعًا مدركين بواعث "جيرانهم" ونفوسهم غير المستقرة. وربما لا يعرف كلّ واحد منهم أي ركام من الأطلال كان بيته. بيد أنّهم يشعرون كما بالبيت عندما يكونون في إقرث. لقد بعثت إقرث فيهم روح التجديد وبالمقابل هم من جهتهم قاموا بضخ روح الحياة المتجدّدة في إقرث. لقد نفخوا الحياة في هذا المكان وإقرث الآن تحيا بهم. وبهم تستمر الحياة بالجريان في الطريق من الكنيسة إلى المقبرة. وبهم تجري الحياة وسط الحجارة المبعثرة، وتهب خلال الحقول، وتستريح في الوديان، وتثبّت التل.

كم من الليالي حطّوا الرحال فوق تلّهم! مرّة حول النار، ومرّة دونها، ومرّة في برد الشتاء مع الريح القارسة، ومرّة في الربيع مع نسيم المساء، ودائمًا تحت السماء الملأى بالنجوم، في منتصف الطريق بين الكنيسة والصليب المشرف على الوادي. وهم معشّشون دومًا فوق تاج التل الصغير، وحجارة البيوت المدمّرة مثل حفنة قلائد بيضاء في ضوء النجوم. وتحت أقدامهم، تنتشر عبر الوديان عناقيد الأضواء الخفّاقة المبعوثة من المستوطنات اليهودية المحيطة. وراء المقبرة والتل الغربي إلى الشمال سلسلة جبال شديدة الانحدار تغرق في صمت، في ظلام البحر المتوسط عند رأس الناقورة. وإلى الجنوب منحدر الكرمل إلى البحر في الوهج الحذر لأضواء حيفا الراقصة. تنبسط سلسلتا الجبال تحت أقدامهم مثل ذراعين مبسوطتين لأرض أتت لتعانق البحر. يجلسون، ويغنون، ويروون القصص حتّى تباشير الصباح الأولى ويصحبهم العود وعواء "الواويّات".

وقف الزمان والمكان دائمًا في هذه الأماسيّ. تُمسي إقرث سفينة يبحرون فيها خلال الليل محمولة على ذروة موجة مزبدة إلى النجوم التي تملأ السماء. تُمسي إقرث سفينة تحت قيادتهم. عبر أغوار وذرى الأرض المترجحة يبحرون فيها في غمار الليل، حيث لا تشوش عليهم مؤقتًا التحدّيات اليومية للحياة في دولة تتمنّى أن يصبحوا غير مرئيّين أو أن يختفوا فحسب.

قد ورثوا الحجارة والألم. وورثوا تحدّيات التشبُّث بالتراث وحمله في بحر مشحون بالأخطار إلى ميناء الأمل المنشود ألا وهو العودة. إنهم أطفال النجوم، لأنهم وحدهم من تستطيع رؤيتهم في الليل، يبحرون في إقرث فوق حديقة من الحجارة لكنها قريبة جدًا من النجوم.

نداء اليك يا ضمير اخي !

لاول مرة اتحد المواطنون على اختلافاتهم حول قضية عادلة في هذه البلاد ، وهب عربها ويهودها ليضموا اصواتهم الى صوت إقرث وبرعم الصارخ للعدالة والحق .

لقد وصلت قضية اقرث وبرعم اوجها حين اصبحت بؤرة تجتذب تأييد المواطنين على اختلاف فئاتهم ، من الرجل البسيط الى رجل العلم والفكر ، ومن استاذ الجامعة وطالبها الى رجل السياسة من يمينها ويسارها ، من المدنيين ومن ذوي المراكز العالية والوظائف الحساسة في الدولة ، وكذلك من الصحافة والاذاعة والتلفزيون على الصعيد الداخلي والصعيد الخارجي .

لم تكن الآراء لتجتمع حول هذه القضية إلا لان فيها حقاً صارخاً وعدلا واضحاً اقرته محكمة العدل العليا . فكيف لا تهتز لها ضمائر المواطنين الذين يؤمنون بالعدل والحق وكرامة الانسان وبأن دولتهم مبنية على مبادىء الديمقراطية والمساواة .

تلبية لحاجة الجمهور الى وسيلة للتعبير عن موقفه من هذه القضية وايمانه بعدالتها وتضامناً مع اهالي القريتين نقيم :

مسيرة شعبية سلمية

يوم الاربعاء في ١٩٧٢/٨/٢٣

الساعة الرابعة والنصف بعد الظهر

في اورشليم القدس

تبدأ المسيرة من بوابة يافا (باب الخليل) وتنتهي امام مكتب رئيسة الحكومة .

انا نهيب بكم جميعاً ان تنضموا اليها !

المطران يوسف ريا

باسم اهالي اقرث وكفربرعم

وباسم اللجنة القطرية المبادرة

٧٢/٨/١٩

אל מצפון אחי

זו היא הפעם הראשונה שמתלכדים אזרחי המדינה ללא הבדלי דת והשקפה פוליטית סביב ענין צודק. יהודים וערבים כאחד, מוסיפים את קולותיהם לקול אנשי אקרת וברעם הזועק לצדק ולאמת.

ענינם של אקרת וברעם הפך לאהדת אזרחים מכל שדרות הציבור : האזרח הפשוט, איש המדע והמחשבה, פרופסורים וסטודנטים, אנשי ציבור מהימין ומהשמאל, בעלי תפקידים רמים במדינה, אנשי עתונות, רדיו, וטלויזיה בארץ ובחוץ.

הדעות לא היו מתלכדות באחדות כה רבה לולא היתה דפקת העקורים כה ברורה. ולולא באה על אשורה בבית הדין הגבוה לצדק.

כיצד לא יזדעזע מצפון האזרחים המאמינים בצדק, ביושר ובכבוד האדם במדינה הבנויה על יסודות הדמוקרטיה והשוויון ?

כאות הזדהות עם ענינם הצודק של עקורי אקרת וברעם נקיים :

מצעד אהדה עממי שוחר שלום

ביום רביעי 23.8.72

בשעה 4.30 אחה"צ

בירושלים

המצעד יצא משער יפו ויסתיים מול משרד ראש הממשלה.

אנו קוראים לך להצטרף למצעד !

הארכיבישוף יוסף רייא

בשם עקורי אקרת וברעם

בשם הועד היזום הארצי

למען עקורי אקרת וברעם

19.8.72

المطران يوسف ريا مع قوات الشرطة، 13 آب 1972 عندما حاولت الشرطة منع الأهالي من دخول البلد

ארכיבישוף יוסף ריא מול כוחות משטרה שרוצים למנוע מהתושבים להיכנס לאקרת' , 13 אוגוסט 1972

Iqrit אִקְרִת׳ اقرث

Prime Minister M. Begin appoints his close associate Adv. S. Tamir to head a ministerial committee which recommends not letting the displaced villagers return, because their lands are used by Jewish settlements.	ראש הממשלה, מנחם בגין, ממנה ועדת שרים בראשות לבחון את סוגיית אקרת׳. הוועדה ממליצה שאין מקום להחזרת תושבי אקרת׳ לאדמותיהם, כי האדמה נמצאת בשימוש המושבים באזור.	رئيس الحكومة, مناحيم بيغين, يعين لجنة وزارية لبحث قضية إقرث. اللجنة توصي بعدم إرجاع أهالي إقرث لأراضيهم بحجة أن الأرض تستعمل من قبل المستوطنات المجاورة.	**29.07.1977**
HCJ rejects the villagers' appeal to revoke the Minister of Finance's Land Expropriation Order and the Military Governor's Area Restriction Order.	בג״ץ דוחה את עתירת התושבים לביטול צו הפקעת האדמות שניתן ע״י שר האוצר וביטול צו סגירת האזור שניתן ע״י המושל הצבאי	محكمة العدل العليا ترفض التماس المهجرين لإلغاء أوامر مصادرة الأراضي الذي أصدره وزير المالية وإلغاء أمر إغلاق المنطقة الذي أصدره الحاكم العسكري.	**23.12.1981**
The ministerial committee headed by Rabin's Justice Minister David Libay accepts the principle of return. It recommends letting one father and two sons of each family return and rebuild Iqrit over a total area of 600 dunams. Iqrit's representatives submit their reservations.	ועדת השרים בראשות שר המשפטים דוד ליבאי בממשלת רבין, מגישה את המלצותיה לממשלה .הוועדה מקבלת את עקרון החזרת העקורים לאדמותיהם. הוועדה ממליצה להחזיר מכל משפחה אב ושניים מבניו ולבנות את אקרת׳ על שטח של 600 דונם . ועד תושבי איקרית מגיש הסתייגויות ומבקש לדון בהמלצות.	لجنة الوزراء برئاسة وزير العدل دافيد ليبائي من حكومة رابين تقدم توصياتها للحكومة، وتعترف بمبدأ إرجاع المهجرين إلى أراضيهم، و توصي بإرجاع أب واثنين من بنيه من كل عائلة على مساحة 600 دونم. ممثلو أهالي إقرث يقدمون التحفظات ويطلبون مناقشة التوصيات.	**24.12.1995**
Iqrit representatives appeal once again to HCJ in an attempt to expedite the implementation of the Libay Committee recommendations, together with their reservations.	ועד תושבי אקרת׳ עותר פעם נוספת לבג״ץ בנסיון לזרז את יישום המלצות ועדת ליבאי עם ההסתייגויות אשר הוגשו לשר המשפטים	ممثلو أهالي إقرث يقدمون إلتماساً إلى محكمة العدل العليا في محاولة لتعجيل تنفيذ توصيات لجنة ليبائي مع التحفظات التي قدمت لوزير العدل.	**24.10.1997**
HCJ makes its fifth ruling on Iqrit, 84097/, which rejects the appeal	בג״ץ נותן את פסק הדין החמישי בעניין אקרת׳ ()840/97 ומחזיר את הכדור לידי הממשלה והעקורים.	محكمة العدل العليا تقر قرارها الخامس بشأن إقرث, قرار رقم 97/840 وتعيد الكرة إلى الحكومة والأهالي	26.03.2003

Iqrit אִקְרִתי اقرث

HJC rules for the third time in the matter of Iqrit – 23951/ – stating that the Defense Minister and Military Government have failed to comply with its first ruling.	בג"ץ בג"ץ פוסק את פסק הדין השלישי בעניין אקרת' (239/51) שנטען בו ששר הביטחון והמושל הצבאי, לא הוציאו לפועל את פסק הדין הראשון כפי שהוטל עליהם. במקביל בג"ץ ראה ב "צווי הפינוי" צווים שלא ניתנים לביטול.	محكمة العدل العليا تصدر قرارها الثالث بقضية إقرث (رقم 51/239) جاء فيه أن وزير الأمن والحاكم العسكري لم ينفذوا قرار محكمة العدل العليا الأول. ولكن لا يمكن إلغاء "أوامر الإخلاء".	**25.02.1952**
The Israeli Government expropriates the lands of Iqrit according to the Expropriation for the Public Interest Law.	ממשלת ישראל מפקיעה את אדמות איקרית עפ"י חוק "הפקעת אדמות לטובת הציבור".	حكومة إسرائيل تصادر أراضي إقرث بموجب قانون "مصادرة أراضي لصالح الجمهور.	**25.08.1953**
The Ministry of Religious Affairs allows locals to bury the first deceased in the village cemetery.	משרד הדתות מאפשר קבורה בבית העלמין של הכפר וקוברים את הנפטר הראשון.	وزارة الأديان تسمح بالدفن بمقبرة إقرث، وتم دفن المرحوم الأول بهذا اليوم	**20.09.1970**
Defense Minister, Moshe Dayan revokes all so-called "security areas".	שר הביטחון, משה דיין, מכריז על ביטול "אזורי הביטחון".	وزير الأمن, موشي دايان, يعلن عن إلغاء "المناطق الأمنية" .	**01.06.1972**
The villagers start renovating the church building and cemetery .Immediately thereafter, they declare a sit-down strike at the village, which is to continue over a period of several years.	תושבי הכפר, מתחילים לשפץ את הכנסייה ובית העלמין, מיד לאחר תום השיפוץ, הם מכריזים על שביתת-שבת בכפר שנמשכה כמה שנים.	يبدأ مهجرو القرية بترميم الكنيسة والمقبرة، و يعلنون بعدها بدء اعتصام في القرية, استمر بضع سنين.	**10.06.1972**
Together with the displaced villagers of Bir'im, they hold a massive demonstration in Jerusalem	תושבי אקרת' ובירעם משתתפים בהפגנה גדולה ברחובות ירושלים.	مهجرو إقرث وبرعم يشتركون بمظاهرة كبيرة في القدس	**23.8.1972**
The Defense Minister declares Iqrit as a security area subject to the emergency regulations preventing its inhabitants from returning.	שר הביטחון מכריז על אזור אקרת' כעל איזו ר בטחון שחלים עליו תקנות החירום שמונעות מהתושבים לחזור לכפרם.	يعلن وزير الأمن عن إقرث منطقة أمنية تسري عليها قوانين الطوارئ التي تمنع السكان من العودة.	**01.01.1973**

Iqrit אִקְרִתי اقرث

Chronology of Main Events	כרוניקה של אירועים	تسلسل أحداث	
The Israeli army enters Iqrit with no resistance	כיבוש אקרת׳ ללא התנגדות	احتلال إقرث دون مقاومة	**31.10.1948**
The Israeli army evacuates Iqrit's inhabitants and transfers them to the village of Rameh in Galilee. 50 men, including the village priest, stay behind to guard the villagers' property.	ברכבים צבאיים מעבירים את תושבי אקרת׳ לכפר ראמה, למעט 50 תושבים כולל כומר הכפר שנשארים לשמירה על הבתים והרכוש.	شاحنات إسرائيلية تخلِي السكان إلى الرامة. 50 شخصاً من إقرث يبقون في القرية مع كاهن الرعية.	**8.11.1948**
The Israeli Defense Minister declares Iqrit a "security area.	שר הביטחון מכריז על אקרת׳, "אזור בטחון"	وزير الأمن يعلن عن إقرث منطقة أمنية .	**26.09.1949**
Iqrit villagers appeal to the High Court of Justice.	התושבים עותרים לבית המשפט הגבוה לצדק	المهجرون يتقدمون بدعوى لمحكمة العدل العليا .	**28.05.1951**
The court rules that "The evacuation of Iqrit's inhabitants was an illegal act, because when the Emergency Regulations came into effect, they were still living in the village", and states that there is no legal impediment preventing them from returning – HCJ Ruling 6451/	בית המשפט הגבוה לצדק מקבל את העתירה ופוסק שפינוי תושבי אקרת׳ היה פעולה בלתי חוקית, כי בעת כניסת תקנות החירום לתוקפן, התושבים עדיין גרו בשטח הכפר , וקבע שלפי החוק אין סיבה שתמנע מהתושבים לחזור לכפרם". בג"ץ . 64/51	محكمة العدل العليا تقبل الدعوى وتقرر: "إخلاء السكان من إقرث كان عملية غير قانونية لأن السكان كانوا يسكنون في القرية عند دخول قوانين الطوارئ حيز التنفيذ ."أقرت المحكمة أنه لا مانع قانوني يمنع السكان من العودة إلى قريتهم . قرار 64/51	**31.07.1951**
The Military Governor issues an ex post facto evacuation order, instructing the villagers to leave their homes.	המושל הצבאי מוציא צו פינוי רטרואקטיבי, המורה לתושבים לפנות את בתיהם	الحاكم العسكري يصدر أوامر إخلاء "بأثر رجعي" يأمر السكان بإخلاء بيوتهم.	**10.09.1951**
The villagers appeal to HCJ to require the state to comply with its first ruling.	התושבים עותרים לבג"ץ בבקשה לחייב את הממשלה במימוש פסק הדין הראשון של בג"ץ.	السكان يلتمسون لدى محكمة العدل العليا لإلزام الحكومة تنفيذ القرار الأول.	**26.11.1951**
On Christmas Eve, the Israeli army demolishes the village.	בערב חג המולד, הצבא הישראלי מפציץ והורס את בתי הכפר.	ليلة عيد الميلاد, يفجر الجيش الإسرائيلي بيوت القرية.	**24.12.1951**

spirits of their neighbours. They may not even all know which pile of ruins represents whose house. But they are at home in Iqrit. Iqrit has nourished them and in turn they nourish Iqrit. Through them life continues to pour down the path from the church to the cemetery. Through them life flows among the scattered stones, it blows through the fields, rests in the valleys and pervades the denuded hill.

How many nights have they sat, perched upon it! Once around a fire, once without, once in the cold of winter with a chilling wind, once in the spring with an evening breeze, always beneath a sky full of stars, halfway between the church and the cross overlooking the valley. They sit upon the little hill, the stones of the destroyed houses like strewn necklaces, white in the starlight. At their feet, constellations of light from the surrounding Jewish settlements lie scattered across the valleys. To the north, beyond the cemetery and the western hill, the border ridge plunges silently into the dark Mediterranean Sea at Rosh Ha-Nikra / Ras al-Naqurah. To the south the Carmel slopes to the sea in a discreet blaze of dancing lights at Haifa. Like outstretched arms the two ridges reach to embrace the sea. The youth sit, singing and telling stories until the early hours of morning, accompanied by an ‘*ud* and the howling of the *wawiyyeh* (jackals).

Time and space are suspended on these evenings. Iqrit has become a ship on which they sail, carried on a wave to the star-filled sky. Across the troughs and crests of the swaying earth they sail her through the night, momentarily unhindered by the daily challenges of life in a State that wishes they would disappear. They have inherited stones and pain. They have inherited the challenges of holding the legacy together and carrying it through a sea laden with dangers to the final port of destination: *al-‘awdah*. They are the *atfal al-nujum*, the ones you can see in the night, sailing on Iqrit, upon a garden of stones but so close to the stars.

Iqrit has multiple backbones. There are elderly people, the ones who lived the expulsion (*tahjir*) of 1948. They are the ones who discovered the difficulties of exile in the town of Ramah. They are the ones who had the courage amidst the chaos and confusion of the *Nakba* and the creation of the State of Israel, to take their case to the High Court of Justice. They are the ones who learned of the destruction of their village on Christmas Eve 1951. They are the ones who walk the ruins of Iqrit today, still collecting figs and *sabar*. There are those who come, and there are those who come less, but whose presence is relayed by others. This is the generation that struggled with renewed hope in the 1970's, and marched to the Knesset. They slept beneath the stars or within the church, creating presence and walking their earth once again. There are those who are shy or for whom the pain has not found words, and others who never miss a summer camp or an occasion to open a painful window on their multilayered past. For many of them "return" has now been found in the earth of Iqrit's cemetery.

A second backbone is composed of their children. These are the ones who carried the weight of their parents' legacy amidst new challenges and a young country which regularly greeted them with the face of exclusion and discrimination. Studies, professions, economic stabilisation, they solidified a new base for the dispersed community's continued existence. They were young in the 70's and as children they tasted the renewed political struggle. Among them, many did not find it easy to extract from their parents what exactly befell them in 1948. This generation created a bridge between 1948 and today, and from this bridge they continue to search for paths today. They pursued this ungrateful task throughout the years, often misunderstood both by their parents and by their children.

But Iqrit has yet another backbone. Iqrit has the children of the stars. Maybe the most dynamic form of "return" developed by the *Iqrithawiyyeh* has been their regularly occurring summer camps. These camps of hope and resistance have accompanied a particularly solid group of children throughout their adolescence and early adulthood, giving rhythm to their lives along the way. These youths may not know each painful step of the political struggles of their grandparents. They may not perceive each minute intricacy of the machinery that has dispossessed them. They may not understand the motivations and unsettled

Five years ago I was given an article in *Haaretz* that spoke of two communities that would not give up on their right to return to their villages and their lands ever since their expulsion in 1948. The seas have been moved against them and still they return to sit and ponder, past, present and future, upon the denuded Galilean hilltops of their destroyed villages. This seemed to me an ideal context to explore the fate and future of an alternative form of attachment to this land, the form experienced by Zionism's Others: the native inhabitants, the Palestinians. I began a PhD study on the two villages.

Like many others I discovered Iqrit at the same time that I discovered Bir'im. The two have been so neatly associated in the press and collective Israeli imagination that it is sometimes difficult to understand that, apart from a similar fate, the two villages do not have much to do with each other. And unfortunately, Iqrit and Bir'im are just two episodes in a vast project of forcefully transformed landscape, the victims of a nervous machinery, obsessed with possession of land and ethnic exclusion. A machinery that may have slipped out of control. We have lost a lot to this machinery. For example: the architectural expression of a locally produced equation between man and earth. Such an architectural expression was to be found in the villages of Iqrit and Bir'im… as in so many others. This has been sacrificed by the machinery. And this loss is a loss to us all. Should we now fear that the tacit but steadfast forms of connection to this land become victims in turn? Shall we bury these alternative forms alongside the scattered remains of the houses? To be trampled beneath the hooves of the cows of Shomera?

It is to the common benefit of all inhabitants and self-proclaimed lovers of this land (whether it comforts them to call it Israel, Palestine, Canaan… or whatever else), that certain individuals refuse to allow their organic connection to its earth wither away and die. Among these resisters we can include the community of Iqrit.

Maybe I began my PhD searching for a more intimate knowledge of the land. What I found was people. I have been coming to Iqrit regularly since 2006. Here I was greeted with a human experience that has become and will always be a part of me. Many *Iqrithawiyyeh* may not know this. They have given me a fraction of their perspective, conferred upon me the honour of tasting their connection to this place, to this denuded hill and its domed church.

The children of the stars - *atfal al-nujuum*

by Adoram Schneidleder

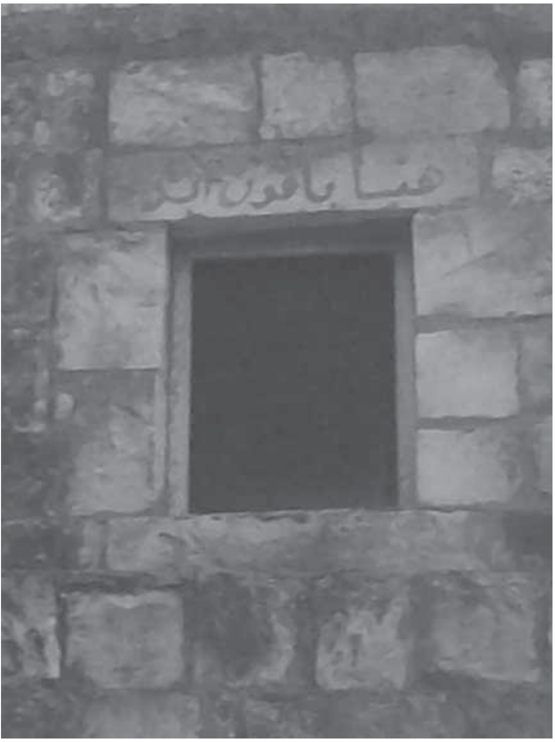

We who were born on the warm side of Zionism have been educated in the shadow of a dogmatic love of a land. As a result, many of us have tried so hard to convince ourselves of our love of this land that we have lost track of what it may actually mean to *love a land*. Through thought and imagination many of us have searched to impose love and possession.

Many times this land appeared to me from the other side of a car window on the edge of the road as I sat in air-conditioned isolation from her. She lay framed, as if in a postcard, a place I could not reach. In many places today we can only rest our questioning gaze upon her through the entanglement of the barbed wire and the fences we have laid across her. The land so cherished lies blotted beneath our obsessive struggle to possess her and to freeze her in a given imagined time. So here she now sits divided into compartments by wire and concrete, for all of us to *love*.

Often, at times without knowing, I have wished to experience a connection to this land that did not channel through spirals of intellectual calculation. A connection that existed before words were thought of to describe it… or to justify it. A connection that inhabited the individual through non-meditated nonchalance, like the one that leads us to sit in the shade of a tree on a hot summer afternoon, instead of next to it in the sun.

right to return to their home village and resume their community life as equal citizens in a democratic state. All community members have individual as well as collective rights to Iqrit lands and assets. Based on these inalienable rights, the former inhabitants of Iqrit demand:

* Recognition by the Government of Israel of its moral and legal responsibility to the injustice suffered by the displaced persons of Iqrit.
* Return of all community members to their home village.
* Rebuilding Iqrit on its lands.
* Compensating the villagers for the demolition of their houses and the loss of their crops over the years.
* Revoking the administrative expropriation and closure orders.

The Iqrit Community Association

The Iqrit Community Association was founded in May 2009 by elected members of the board representing the villagers of Iqrit. The organization's goal is to lead and publicize the struggles of the community to gain the right to return to and rebuild their village on the lands of Iqrit.

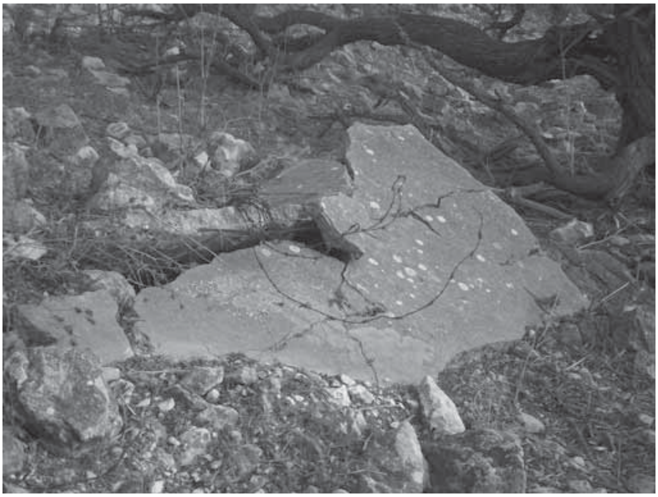

The goals of the association are

* To work on behalf of the members of the Iqrit community for their financial, individual, and collective rights.
* Preservation, maintain and restoration of the church and cemetery at Iqrit village.
* Strengthening the sense of community and fostering and preserving a connection to the village of Iqrit.

Our vision

To rebuild Iqrit as a home for the community and their descendants, where they can lead their lives as equal citizens in the country.

recognize the right of these villagers to return and rebuild their villages.
* It is the government's duty to assist them in doing so.
* It is the government's duty to compensate the displaced persons and their offspring for having demolished their houses and expropriated their lands.

Village representatives welcomed these recommendations as a significant breakthrough and a reasonable basis for righting the age-old wrongs. Some specific conclusions were unacceptable to them, though, and they submitted their reservations which were then negotiated between the parties. The Libay Committee recommendations, however, were never submitted for the government's ratification nor given the force of government resolution as customary in Israel.

Since the committees recommendations were never discussed by the government, the foot dragging resumed. Hence, given the lack of any actual progress, the village representatives decided to appeal once more to the High Court of Justice, to order the Government of Israel to formally accept and implement the Libay Committee recommendations and the reservations later submitted on behalf of the displaced villagers.

The appeal was made while negotiations with government officials continued. After Rabin's murder and the elections which brought Benjamin Netanyahu to power for the first time in 1996, Justice Minister Yitzhak Hanegbi was appointed as the government's representative to the negotiations with the displaced villagers. When Ehud Barak of the Labor Party was elected Prime Minister in 1999, Justice Minister Joseph Beilin was appointed as his replacement. Both governments declared through both ministers that the Libay Committee's findings were acceptable to them and that they wished to reach a settlement based thereon. Perhaps unsurprisingly, once again it all came to nothing.

In 2002, the Ariel Sharon Government decided to reject the Libay Committee recommendations. Following this resolution, the High Court of Justice rejected the villagers' appeal but offered to the government to reconsider the matter favorably, when political circumstances allow (sic).

The governments' resolutions and the High Court of Justice's rulings, public and media apathy, and the village community's shock and disappointment made the Iqrit representatives resume their struggle for their just causes.

All villagers displaced from Iqrit and their offspring live in Israel, mostly Rame, Haifa and Kafr Yasif. All community members, old and young, firmly believe in the justice of their struggle and will *never* renounce their

Over the next several years, under the shadow of the martial law in the Galilee area, Iqrit's inhabitants found it difficult to rally public support for their struggle, not to mention pressure Israeli governments into concessions. The displaced villagers' campaign included little more than contacting this or that official to receive promises that were never kept. This went on until the Military Administration of Palestinian villages was abolished in 1966, when the elders of Iqrit came to the village and announced a sit-down strike pending full return. At the same time, while the sit-down was in progress, the church building was renovated and the villagers resumed their prayers there. The cemetery was also renovated and became the only burial spot for all Iqrit families, an arrangement formally approved by Israeli authorities which is in force to this day.

Significant public pressure began in the early 1970's and was led by Bishop Joseph Raya, who managed to rally broad-based public support by both Arabs and Jews. This phase of the struggle culminated in the massive demonstration in front of the Israeli Government buildings in Jerusalem, and the hunger strike in front of the Israeli Parliament or Knesset.

Ever since the displacement, government officials have been promising to redress past wrongs, and acknowledging the displaced villagers right of return. During the electoral campaign that was to raise him to power in 1977, Menachem Begin announced that his future government would let the villagers of both Iqrit and Bir'im (similarly displaced) to return to their lands – another empty promise as it turned out.

In the early 1980's, Iqrit captured the headlines once more, with the general Israeli public showing empathy and support for the displaced villagers' right to return to their homes. Many intellectuals, celebrities and artists led a public movement to promote their cause.

When the Labor Party returned to power in 1992, the late Prime Minister Yitzhak Rabin appointed Justice Minister David Libay to head a ministerial committee to look into the matter of the villagers displaced from Iqrit and Bir'im and submit their conclusions and recommendations to the government. Following 18 months deliberations and meetings with government officials, representatives of neighboring (Jewish) settlements and other stakeholders, the Libay Committee presented its findings, as follows:

* There is no reason to prevent the displaced villagers of Iqrit and Bir'im from returning.

* The Israeli government should

no violence or injury.

After about a week, a commander contacted village representatives to ask that the inhabitants vacate their houses for a period of two weeks, since it was the army's intention, as he put it, to conduct training and other military activities in the area which would threaten the villagers' lives. The commander promised the village priest and other representatives that the evacuation would be for two weeks only, and suggested that the villagers leave their belongings at home and take only food and water with them.

On November 8, the inhabitants of Iqrit were taken by army trucks and cars to the village of Rame, about 25 minutes ride. Fifty men and the priest were left behind to watch over the houses and belongings.

When two weeks had expired and subject to their understanding with military authorities, the villagers contacted Rame's Military Governor and asked for his permission to return to Iqrit. (In those days, the Galilee was under martial law and any travel by Arab civilians was subject to the local commander's approval). To their astonishment, the Military Governor refused, and did so repeatedly on several later occasions. In time, it was revealed that the original request to evacuate Iqrit for only 14 days was actually designed to mask a deliberate scheme to expel the villagers from their homes. After nine months, Iqrit's lands were declared "restricted military area", the army evacuated the villagers who had stayed behind and denied civilian access to the area.

When it finally became absolutely clear that the foot-dragging was disingenuous, to say the least, and that there was no intention of letting the villagers return to Iqrit, they pulled their resources and took the brave step of appealing to the High Court of Justice to order the Minister of Defense and the Government of Israel to let the villagers return home. Their appeal was accepted, and on July 31, 1951, the court made a landmark ruling ordering the minister to allow the villagers of Iqrit to return! This ruling is yet to be implemented.

In order to prevent any possibility of return, the Israeli army committed the crime of detonating and destroying the village houses on Christmas Eve, December 24, 1951. All houses were demolished, except for the church building and cemetery!

In 1953, the State of Israel seized Iqrit's lands under the Expropriation for Public Purposes Law which allowed such land takeovers for defense or agricultural development purposes. Under this law, Iqrit's lands were now owned by the state and, from 1960 onwards, its Land Administration.

Iqrit case

by Iqrit Community Association (www.iqrit.org)

The village of Iqrit lies in the heights of the Upper Galilee, some 15 miles northeast of Acre. In 1948, it numbered 490 inhabitants living in some 70 houses, all of them Catholic Arabs.

Iqrit lands spanned 24,591 *dunam*s, of which 16,012 were privately owned and 8,000 were under ownership dispute with the neighboring villages of Fassouta and Me'ilia. Iqrit's inhabitants made their living raising crops and herding sheep, goats and cattle. They worked closed to 4,500 *dunam*s of seasonal crops, including mainly tobacco, legumes, olive groves, figs, pomegranates, and grapes, while the remainder of their land was devoted to grazing.

The village had one elementary school, two olive presses, two granaries, two springs and dozens of rainwater storage wells dug in courtyards and orchards around the village.

Iqrit's tragedy began on October 31, 1948, when Battalion 92 of the Israeli Army arrived in the area as part of Operation Hiram, undertaken to complete the Israeli occupation of the Upper Galilee and deploy forces along Israel's northern border.

The army entered the village without any resistance, in full coordination among village representatives, the military command and Jewish neighbors of Kibbutz Ayalon, who accompanied the armed forces as they entered the village. While army officers and troops entered the village, all the inhabitants remained in their homes and continued to lead their normal life, fearing

ذاكـــرات إقـــرث

זוכרות את אִקְרִת'

Remembering Iqrit